

Станьмо плечем до плеча, серцем до серця!

Юрій МУШКЕТИК,
лауреат Національної премії
ім. Т. Шевченка, Герой України

Стоїмо над прірвою — в кожному з нас намагаються вбити українця, знищити все українське всіма способами, донищити до решти українську державу. І зринає палюче питання до тих, хто поруч: ти ще українець? Ти ще син своєї землі, чи тобі вже “без різниці”? Москалеві в тайзі, в клопівнях “разніца” є, він “руський”, син “великого” народу. Жорстокого, хижого, дикого, але свого народу. А ти? Ти стоїш над національною прірвою, перед національною катастрофою. “Бути чи не бути?” — сьогодні зринає перед кожним українцем, хоч багато хто намагається його не помічати: “моя хата скраю”. Кожен українець мусить вирішити це питання на користь “бути” і всіма способами утверджуватись. Бо це залежить тільки від нас, від кожного.

Москва заповзлася стерти нас з лиця землі, перетворити на німих холопів, як це було при припадкувату Петрові і хвойді Катерині. Чужа народів нічевна влада сприяє цьому. Українська армія розвалена, її військовий потенціал понищений, чи й просто військовими частинами командують чужі Україні люди, безборонно проникає ворожа агентура. Українська, державницька патріотична ідеологія в нас цілеспрямовано відсутня, український інформаційний простір ліквідовано: телебачення, радіо, преса, книговидавництво — в руках русификаторів. На сцені гнилозубий московський гумор, де висміюють усе українське; заводи, фабрики, торгівля, енергетика в чужих руках — у руках російських бізнесменів, підтримуваних нашим владним кримінальним режимом. Живемо в страшних злиднях, в убогості. Але — не всі. Ми друзі в Європі по смертності і друзі по дорогах автомобілях. Скажімо, у президента Франції 2 резиденції, в нашого — 14, у парламентарів Швеції — 2 пільги, у наших — 27, у Європі податок на прибуток багатих складає понад 50 %, у нас дядько, який руками робить рами на вікна і двері платить податку на прибуток 40 %, а Ахметов — 4 %, ще й має низку пільг і прибутку 1 000 000 доларів на них. У своїй країні ми не чуємо рідної мови, не бачимо своєї культури. Наше керівництво як чорт ладану сахається євроінтеграції України — мовляв, не хочу, щоб Україна була цивілізованою, хай дедалі більше проймається дикою російською азіатчиною. На Сході ж, за таких правителів, Україну чекає самоізоляція. Наша людина принижена владою, владою живота, кендюха. А людина ж приходить у світ для творчості, для мислі, для польоту, — та хто з української влади, українських олігархів бодай процитував Шевченка, Франка, Лесю Українку?! Високі урядовці, вчорашні комуністи, галасливі комсомольці порозквашували губи, йдуть цілувати руку московському попові, бо на тій руці годинник за 30 тисяч доларів, і та рука намагається пригребти українських православних у “Руський мір”... та й учорашні комуністи, які гукали “бога нет”, зараз стали “православними” і заїдають кутею коньяк “Хенессі”!..

Так, нам нелегко протистояти насильству. Впродовж віків намагалися вбити нашу українськість всіма способами: забороняли

вивчати українську мову, закривали школи, звільняли з посад людей за українство, засилали в Сибір, садовили в тюрми. У нас забрали нашу назву, відомо ж бо з давніх літописів, що руси — ми, що ми постали з племені полян, “альбо русів”, які проживали в межириччі річок Рось, Роська, Росава, Роставиця, це була невелика територія, де й започаткувалася Київська Русь, туди не входили навіть дреговичі (Білорусія), а тільки поляни — Київщина, південь Сіверщини (Чернігівщини) і Переяславщина. А там, де нині Москва, жили не слов’янські, а фінські племена чудь, меря, весь, мордва, і Київська Русь зрештою на лихо колонізувала їх. І далі то не була Русь, читаймо “Літопис руський”, там московські князі Юрій Долгорукий та Андрій Боголюбський щоразу кажуть: “Наші купці поїхали в Русь, у Київ”, “До нас їдуть купці з Києва, з Русі”. Україна — це була внутрішня назва (від “край”, “країна”, а не країна Москви, якої тоді ще і в помині не було, у літописі за 1187 рік сказано: “І помер Переяславський князь Володимир Глібович, і вся Україна за ним много потужила”).

Богдан Хмельницький підписався: “Богдан Хмельницький, самодержець землі Руської”, а наступний за ним гетьман Іван Виговський був “великим князем Руським”. Його угоду з Польщею і Литвою, за якою ці три держави творили одну конфедерацію, кожна зі своєю адміністрацією, армією, освітньою системою російська історіографія, як і совіцька, згадували тільки з лайкою, жодного разу не висвітливши її суть. На всіх тодішніх європейських мапах є держава Московія, або Моксель, наприклад, на мапі і книзі відомого французького інженера Боплана помічено: “Опис України від кордонів Московії до кордонів Трансильванії”. Московію наказав називати Росією Петро I вже аж 1721 року, й писалася вона з одною “с”. Лише після того Катерина II створила комісію, яка збирала літописи по всій імперії — більше ста, — і всі вони були спалені, залишено два — Лаврентіївський та Іпатіївський, в яких підтирали, вивирали сторінки, вписували туди все, що їм було треба.

А ще ж був перед цим довгий період монголо-татарщини, де московити й татари перемішались, були одним цілим, у Московських містах урядували татарські баскаки. Іван Калита то був Калга, а Олександр Невський — зведений брат Батия, він із татарами двічі спалив дорешти свій Новгород, а син Батия Сартак був кривим братом сина Олександра Невського. А в Москві стояв монголо-татарський бовван (ідол), московити приходили до нього, кланялися й приносили пожертви.

І якби московити були людьми посутніми, доброзичливими, вони були б влячні, що ми хоч трохи цивілізували їх. Так, перед Переяславською Радою (про що вельми докладно й виразно написав Алепський, секретар вселенського патріарха Макарія, побувавши в Москві і в Україні) в Москві не було жодної друкарні і не було грамотних людей, декілька разів переписане од руки Євангеліє не тільки не розуміли миряни, а й священник, який їм його читав. І тоді 1652 року до Москви їде академіст Києво-Могилянської ака-

Фото Ксенії Гладішевої

демії (існувала з 1632 року) Єпифаній Славинецький із тридцятьма академістами, і перекладають у Москві з грецького оригіналу Євангеліє, псалтир, інші богослужбові книги, і книги вчені, і світські (напр., “Житіє Олександра Македонського”), а далі приїздить звітти ж, з Могилянки, Семен Полоцький і привозить систему віршування (силабо-тонічну), а тоді приїздить Феодан Прокіпович, привозить драму “Володимир” і ставить її в Москві, і складає проект Московської академії (майже всі її президенти далі були українці) і фактично очолює московську церкву, а Степан Яворський стає блюстителем патріаршого престолу й укладає першу справжню бібліотеку. Так було й далі, і тривало довгий час. Капела при імператорському дворі була суціль з українців, керували нею і писали музику Бортнянський і Боровиковський, і видатного вченого Ломоносова ввів у світ гетьман України, президент Петербурзької академії Кирило Розумовський, і таке інше.

За все те нам увесь вік віддачували в зворотний бік. Почавши від Переяславської Ради, за якою основні пункти визначали спільну боротьбу Московії і козацької України, бо війна ж тривала на теренах Білорусі, і московити в ній участі не брали, а коли козаки під проводом наказного гетьмана Івана Золотаренка (який там і здобув собі смертельну рану) визволили міста Гомель, Вітебськ, Старий і Новий Бихів, Москва зажадала віддати ці міста їм, відтак уклала з Польщею таємний мир. Так була вперше порушена, зраджена Переяславська угода. Коли козаки про те довідалися й козацька депутація поїхала під Вільно, їх не пустили і в шатра. Хворий Богдан Хмельницький нуртував на смертельній постелі: “До чорта в зуби підемо, до турків підемо”. Турки справді на той час пропонували протекторат без анексії і без викупів, і пропонували союз Швеції і Семигород (Трансильванія). Але Богдан лишився вірним Переяславській угоді, проте поляки напірали, і він послав проти них корпус наказного гетьмана, київського полковника Ждановича, й козаки взяли Краків і Варшаву, за допомогою Семигородського князя Ракочія. (Про це в імперській і совітській історіографії — жодного слова, як і про мир Московії з поляками у Вільно).

Москва посилає свій “кор-

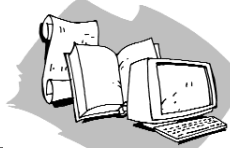
пус” — розкласти корпус Ждановича, москалі діють підкупом, залякуванням, і врешті корпус деморалізовується, вертається, це добиває Богдана Хмельницького і він помирає. А далі триває безкінечне нашестя Москви на Україну, де настає Велика Руїна й повна окупація Московією України. А з нею всі оті горезвісні Петровські, Валуєвські, Емські укази на заборону всього українського, і металеві лещата кріпацтва, і знову ж такі понищення всього українського, розстріл “Просвіт”, сфабрикована справа СВУ. Нині ж усе повертається, посилюється: на всі посади ставлять так званих донецьких, будь це начальник міліції — донецький, прокурор — донецький, суддя і т. ін. Сьогодні регіоналів, які обдурили народ, ненавидять по найглибших глибинках, але вони тримаються на силі, на владі. Або хоча б і невизнання УПА. Жодного разу ніхто не роз’яснив, не оповістив, звідки постала УПА, за що боролася, а тільки істеричні крики “бандера”. А все як на долоні. Візьмімо газети 1939 року: Радянська Армія входить у Західну Україну, її зустрічають квітами, сльозами радості, поцілунками, така правда, і правда те: коли вона 1941 року відступає, стріляють у спину. Чому, що змінилося за два роки? Мені, який давно досягнув усього брехливості, підступності радянської влади, і то дивно. Дивно, нашо після приходу радянської влади людям роздали землю, реманент і худобу з панських фільварків, а коли люди посяїли і посадили — що землю відібрали і оголосили колгоспи. Нашо було роздавати землю, адже знали, що будуть колгоспи, нашо драгували? І друге — релігія. І в Совітській Україні церкви закривали, а священників відправляли до Сибіру, але ж не всіх, і це був довгий процес. А тут — враз. Та ще треба врахувати, хто були ті священники, скільки віків вони боролися з польським покатоличенням (Українська Церква й там тоді була православною), священник для людей був і сповідальником, і наставником, і пропагандистом. А ще — КПЗУ — Комуністична партія Західної України, після ВКП(б) — найчисельніша і найпотужніша компартія в світі. Її також ліквідували одразу: “Здай партквиток”. — “Я за нього одсидів десять років у страшній польській тюрмі Березі Картузькій”. — “А, не здаєш — у Сибір”. Закрили “Просвіти”, бібліотеки, по-

ляки в школах встановили навчання польською мовою, тепер школи переводили на російську.

І народ повстав. Адже рух УПА — масовий, інакше б так довго не тримався і совітські органи, війсьсько не витратили б стільки сил на боротьбу з ним. А звинувачувати народ — справа завжди неправа й паскудна. Щодо насадження донецьких, то тільки в колоніальні часи метрополія насаджувала своїх білих серед туземців. Оце нині туземці — ми, хто сповідує себе українцем, а свою землю Україною. Донецькі, як і всі наші урядовці, вказівки отримують з Москви і щільно проводять їх у життя.

Віками ми згоджувалися, що та ж татарська Московія називала себе старшим братом, що зрадник Кочубей був патріотом, а Мазепа — зрадником, що Петлюра був ворогом, а вішатель Муравйов захисником українського народу, що ОУН—УПА — вороги, а енкаведисти, кадебісти — наші добродійники. Сьогодні туман російського інтернаціоналізму вже не вступає в очі українського громадянина, ним захланюються більшовики-комуністи та спритники регіоналі, але й сонце національного патріотизму мало хто бачить. Для нас, українців, було й залишається: якщо ти комуніст (маю на увазі його совіцьку інтерпретацію, якої сьогодні дотримуються симоненківці), то ти не українець. І навіпаки. У пам’яті мені рядки письменника Валер’яна Поліщука: я більшовик, я завжди там, куди посилає мене партія, і мене хвалять за це, доки сиди не долучається слово “український”, тоді я ворог народу. Так, і його розстріляли як ворога народу. Розстріляли всіх кращих синів України. Така була таємна постанова: винищити всіх українських патріотів, винищити всю українську інтелігенцію. І сьогодні ми великою мірою обезкровлені. Та ще й у глибинах нашої національної свідомості залягло угодовство. А ще ж і у всьому світі мрячно. Жодних проєктів цінностей попереду не видно, відмовляє механізм науково-технічного прогресу, який кілька віків визначав розвиток людства, розвивався такий потужний і вабливий ренесанс, у всіх повно своїх клопотів. І ми в цьому скаламученому світі нікому не потрібні.

Такий світ і така наша Доля, і все ж ми, хоч і значно понижені, затиснені, вистояли до сьогодні. До речі, таке було в історії, колись вистояла перед Московією Польща, витримало Косово сербський прес, вони вистояли. Маємо вистояти й ми! Стиснувши, зціпивши зуби, чіпляючись за кожний рубіж, кожен із нас повинен усвідомлювати себе бійцем Визволення. Кожен повинен бути готовим померти за Україну. Іншого нам не дано. Станьмо плечем до плеча, серцем до серця. Добиймося українського парламенту, українських Рад в областях, районах і селах, пліймо в обличчя всіляких костусевих і колесніченків, маємо приклади Махатми Ганді в Індії та Лютера Кінга в Америці, дає та говорить кров Шевченка, Петра Дорошенка, Івана Виговського, Івана Мазепи, нескорених бійців УПА. Так довго не мусить бути, адже є в світі правда, є Бог. І нехай хоч як лютує гідка, жорстока Московська імперія, її гнилодушні адепти, її підступна, брехлива преса, ми вистоїмо, а їй надійде кінець!

“Поступальну силу в духовному житті краю становили вчителі, письменники і духовенство”.

Просвітяни на мітингу за захист української мови і державності. Чернівці, 2012 р.

Володимир МИХАЙЛОВСЬКИЙ, заслужений журналіст України, член правління Чернівецького ОО ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

На Буковині товариство “Просвіта” створили 1869 року. З ініціативою виступило руське, тобто українське, православне духовенство, тому і назву отримало “Руська бесіда”. Згодом товариство за щедрої підтримки російського консула прибрали до рук москвофіли, які почали випускати російськомовні видання. Але 1884 року вирвалися із тенет москвофільства, і, як мовив історик, “рознесло “Просвіту” по всіх закутках Буковини”. Найбільше значення в діяльності мало живе слово. Популярними були “відчити” (промови) “панотців-професорів, читаних в історії, з поетичними спосібностями”. Великий внесок у розвиток просвітництва внесли Юрій Федькович, Ольга Кобилянська, Степан Смаль-Стоцький, Сильвестр Яричевський. Особливо відзначалися в цьому брати Воробкевичі, хоча серед активних “бесідників” були й прості господарі з буковинських сіл. Велику увагу приділили також організації хорів. А створена Сидором Воробкевичем пісня “Мово рідна, слово рідне...” стала своєрідним гімном просвітян не лише на Буковині.

Чи не найактивніше сприяла “Руська бесіда” зміцненню єдності західноукраїнських братів, як тоді писалося “з Рус-матір’ю Україною”. До Першої світової війни Кобзареві урочистості широко відзначалися вшануванням трьох подвижників рідного слова: Т. Шевченка (наддніпряця), М. Шашкевича (галичанина), і Ю. Федьковича (буковинця). Усвідомлення цього процесу всією “гілкою буковинською” особливо проявилось на зламі XIX—XX століть. Про це виразно засвідчили відзначення 1898 року сторіччя Нової української літератури та вшанування визначного композитора М. Лисенка під час його перебування 1904 року на Буковині.

Поступальну силу в духовному житті краю становили вчителі, письменники і духовенство, які вважали своїм обов’язком здійснення заповітної мрії буковинців про визволення разом з “усім поневоленим Рус-краєм”. Вони рішуче викривали політиків, які носилися з ідеєю “якоїсь... самостійної України в межах Австрії”. Таврували й тих “патріотів”, яким “Україна була потрібна, як вим’я дійної корови”. Тож і не дивно, що в час розпаду Австро-Угорської імперії буковинські українці на кількатисячному вічі в Чернівцях 3 листопада 1918 року рішуче заявили, що “україн-

ський нарід чужого не бажає, але своєї рідної землі боронитиме до останнього”. У резолюції віча вперше сформульовано вимогу соборності: “Віче бажає прилучення австрійської частини української землі до України”.

Просвітництво Буковини зазнавало й неодноразової руйнації у час захоплення краю російськими військами в роки Першої світової війни. Друге нищення не лише “Просвіти”, а й українського шкільництва відбулося у 20-ті роки після окупації наших земель румунськими військами. А 1940 року, з приходом радянської влади разом із переслідуванням “УБН”-ів розпочалося й третє нищення просвітництва, яке завершилося у повенний час.

Із початком розвалу Союзу в Україні наростає новий просвітницький рух. Найзнаковішою подією в тому процесі була установча конференція Товариства української мови ім. Тараса Шевченка, яка відбулася 11—12 лютого 1989 року в Києві. Невдовзі по тому Чернівецьке обласне відділення Українського фонду культури (голова — професор В. М. Лесин) спільно з обласною організацією письменників (голова — В. І. Фольварочний) скликали нараду представників громадських організацій із метою проведення установчих зборів. Секретарські обов’язки доручили виконувати професору, доктору хімічних наук Олегові Панчуку. З доповіддю виступив доцент, кандидат філологічних наук Богдан Мельничук. Головою обласного товариства обрали доктора фізико-математичних наук Миколу Гавалешку, відповідальним секретарем Ростислава Тимчука. Пізніше головою був професор Чернівецького державного університету Тарас Княк, згодом народний депутат України. З 1992 до 2005 року Чернівецьке обласне об’єднання очолював кандидат

«Просвіта» на Буковині: історія і сучасність

філологічних наук, доцент кафедри української літератури університету Віктор Косяченко, відповідальними секретарями були Мирослава Мельничук та Ірина Войцехівська. Активно долучилися до організації просвітництва також науковці університету Михайло Івасюк, Олександра Романець, Степан Далавурак, освітянин Іван Ткач та інші. Вони зосереджували свою діяльність на збереженні рідної мови, відродженні та популяризації національно-культурних традицій просвітництва в краї.

Із цією метою підготували і згодом видали книжку офіційних документів, публіцистики і художніх творів “Буковина, рік 1991”.

1993 року спільно з облдержадміністрацією провели науково-практичну конференцію “Мова — чинник державотворчий”. А далі — всеукраїнські наукові конференції “Сатира і гумор в українській літературній традиції” (1994 р.) — до 225-ї річниці від дня народження Івана Котляревського і 160-ї річниці Степана Руданського та “Українська мова на Буковині: минуле і сучасне” (1998 р.), присвячену 200-річчю Нової української літератури і літературної мови.

Усвідомлюючи особливу значимість просвітництва на Буковині (краю українського міжперського порубіжжя), правління обласного об’єднання звернулося із закликом до громадськості спорудити в Чернівцях “Пам’ятний Знак” на честь самовідданих захисників і всіх наступних творців рідномовної літератури, який знайшов не лише моральну, а й підтримку добродійними внесками і в самому місті, і в усіх районах області. Згодом обласна державна адміністрація (голова М. В. Романів) і Чернівецька міська рада (голова М. Т. Федорук) надали належну фінансову допомогу. Тож День державної незалежності України 2004 року розпочався в Чернівцях з урочистого відкриття мистецьких вікіночної стели “Літописцям Руси-України, подвижникам українського письменства”. Цим буковинці висловили вдячність усім попереднім поколінням патріотів рідної землі, а також нагадали нинішнім і майбутнім спадкоємцям про те, що мовою, як і свободою, не можна тільки користуватись — про ці символи постійно треба дбати і захищати від різноманітних зазіхань. Відтоді щорічно біля пам’ятної стели збира-

ються просвітяни, які разом із хором “Гомін Буковини”, вчителями, студентами та школярами відзначають Міжнародний День рідної мови, День української писемності та мови. Тут вшановують переможців у конкурсах і краєвих просвітян краю.

Потім була підготовка видання в одній книзі творів Івана Франка, написаних впродовж революційного 1905 року, які за авторитетним визначенням Юрія Шереха (Шевельова) стали “Другим “заповітом” української літератури”. Тож 2006 р. до 150-ї річниці від дня народження “великого будівничого українського письменства, вченого і громадського діяча” Віктор Косяченко видав книгу “Іван Франко. Другий заповіт”.

15 квітня 2005 року відбулася VII звітно-виборна конференція обласного об’єднання. Головою обрали доктора історичних наук, професора Чернівецького національного університету Георгія Кожолянка, обов’язки відповідального секретаря виконували Олександра Губчин і Людмила Звенигородська, за пропозицією Г. К. Кожолянка почесним головою залишався Віктор Косяченко. Із грудня 2006-го до вересня 2008 р. в обласному об’єднанні головувала заслужений працівник освіти України Тамара Мінченко, а далі обов’язки виконував Остап Савчук, якого у березні 2009 року на VIII обласній звітно-виборній конференції обрали головою.

У популяризації ідей духовного відродження значну роль відіграв хор “Гомін Буковини”, заснований ветераном УПА Святославом Мельничуком, який згодом під керівництвом хормейстера Орісї Татарини відзначили званням “Народний аматорський хор”. Активну участь у проведенні масових просвітницьких урочистих заходів бере також чоловіча народна хорово капела “Дзвін” Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича під керівництвом Тараса Стінково-го.

Серед заходів, спрямованих на популяризацію просвітництва в краї, важливу роль відіграє видавнича діяльність, зокрема презентація нових книг і посібників місцевих авторів, які організовує в обласній універсальній науковій бібліотеці ім. М. Івасюка заступник директора і заступник голови обласного об’єднання “Просвіти” Марія Довгань.

Відзначаючи славне 140-річчя просвітництва в Україні та 139-ту

річницю “Просвіти” на Буковині, просвітяни продовжували втілювати у життя все найкраще, що залишили у спадок попередники: проводили масові заходи, організовували виступи науковців і письменників, залучали в товариство нових членів. Таким чином, у ювілейний рік обласне об’єднання налічувало 3 тис. 316 осіб, із них 816 нових членів, об’єднаних у 287 осередках, 12 із яких новостворені. У 10 районних, 2 міських і 5 колективних об’єднаннях, 15 % пройшли перереєстрацію. За звітами — створено колективний рік обласне просвітян Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича на чолі з головою, ректором університету, професором Степаном Васильовичем Мельничуком. Плідна діяльність осередків “Молодої Просвіти” Чернівецької державної фінансової академії, гімназій № 1, № 5, ЗОШ № 16, № 40 м. Чернівці, Репунженської ЗОШ Заставнівського району та Заставнівської ЗОШ. Їхні керівники О. Фісюк, М. Фокі, Е. Черногуз, В. Сандуляк, О. Березовська, Р. Личук нагороджені грамотами обласного об’єднання.

У листопаді 2008 року, відзначаючи 145-ту річницю від дня народження великої української письменниці Ольги Кобилянської, просвітяни спільно з викладачами ЧНУ ім. Ю. Федьковича провели Міжнародну наукову конференцію “Актуальні проблеми вивчення життя і творчості О. Кобилянської та українського літературного процесу”. Відкриваючи конференцію, ректор університету Степан Мельничук зазначив, що “Ольга Кобилянська — символ нашого краю, письменниці, яка сприяла розвитку національної свідомості в підневільній Буковині”.

Засідання відбувалося у 12 секціях, бо надійшло понад 200 заяв на виступи з різних кінців України, Румунії й Польщі. Гості конференції відвідали меморіальний музей письменниці, пізніше переглянули виставу-композицію “І в любові я поважна” у виконанні артистів Чернівецького академічного музично-драматичного театру імені Ольги Кобилянської.

Гарних здобутків у просвітянських справах обласне об’єднання домагалося завдяки активній роботі членів правління. До прикладу, професор, завідувач кафедри української літератури Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича Володимир Антофійчук проводив активну просвітницьку роботу серед українців Румунії: брав участь у наукових конференціях, вечорах, мітингах, присвячених Т. Шевченкові, О. Кобилянській, М. Устияновичу, С. Воробкевичу, С. Яричевському, днях Незалежності й Соборності України, акціях, пов’язаних зі вшануванням пам’яті жертв Голodomору 1932—1933 рр.

Посприяв активізації діяльності обласного об’єднання Остап Савчук — член правління, заслужений діяч мистецтв України, художній керівник обласної філармонії, який за власними авторськими сценаріями і режисерсько-постановчими роботами організовував культурно-масові заходи.

Використовуючи радіо, телебачення, пресу, члени правління

Учасники виїзного засідання правління у Хотинському районі

постійно несуть промінь світла у серця й душі людей. Так, Надія Бабич, професор Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, автор і ведуча науково-просвітницької телепрограми “Зав’язь” і радіопередач облдержтелерадіокомпанії “Буковина”, вже не один рік в ефірі обговорює проблему виховання національної свідомості громадянина Української держави, проблеми мовної культури, українську ідентичність у сучасному світі; питання культури мовлення.

Подальшим кроком діяльнос-

Зважаючи на те, що Буковина, де поруч із місцевими мешканцями збагачували, захищали і захищають державні інтереси української землі румуни, євреї, австрійці, німці, поляки та представники інших націй, Ольга Кобилянська писала: “Згадуйте предків своїх, щоб історія перед вами не згасла, і золоті нитки не згубить”. Просвітняни, втілюючи в життя цей заповіт, проводять творчі зустрічі письменників, художників, музикантів зі школярами та студентською молоддю, де розповідають про життя і творчість митців Буковини, дарують їм книги,

11 липня 2012 року обласне об’єднання разом з Українським народним домом провело круглий стіл щодо ухвалення у другому читанні законопроекту “Про мовну політику в Україні”. У засіданні взяли участь представники громадських організацій, наукові й творчі кола Буковини. Основна проблема, яку обговорювали присутні: як захистити українську мову від зазіхань антиукраїнських сил.

На головному зібранні товариства “Просвіта” йшлося про те, як протистояти намірам політиків розколати суспільство й уникнути розростання громадянського конфлікту. Вся Україна піднялася проти свавілля нинішньої влади.

Роботу обласного правління координує відповідальний секретар Марія Пелех. Вона налагоджує зв’язки з громадськістю й ЗМІ, районними об’єднаннями й осередками, інформує Центральне правління ВУТ “Просвіта” та редакцію тижневика “Слово Просвіти” про всі проведені заходи, урізноманітнює форми роботи. Учасники літературно-мистецької світлици “Оберіг”, ведучою якої є молода просвітнянка, аспірант ЧНУ ім. Ю. Федьковича Іванна Стефук, знайомляться з митцями нашого краю.

Останніми роками, перебуваючи на вістрі часу, активізували просвітнянську роботу районні об’єднання Заставнівського (гол. С. Т. Масловська), Вижицького (гол. Д. М. Никифоряк), Путильського (гол. С. В. Горбан), Глибочького (гол. О. Г. Возняк), Кіцманського (гол. С. І. Деревенко), Хотинського і Новоселицького районних об’єднань (гол. М. І. Шишковська та Л. В. Житарюк). На семінар-нарадах просвітнянські керівники обмінюються досвідом роботи, отримують необхідний додатковий матеріал.

Серед просвітнянських осередків шкіл і гімназій області помітних результатів у роботі досягли

Боднар, Анастасія Гоян. Також отримали відзнаки учасники художньої виставки дитячих робіт “Голодомор очима дитини”, що були представлені в галереї Українського інституту модерного мистецтва в Чикаго (США). Серед них: учні гімназії № 1 Ольга Буджак, Вікторія Данилюк, Анастасія Решетнікова, Михайло Шкробанець та учні ліцею № 2 Ольга Легусова й Олена Стаднічук. Лауреатами Всеукраїнського конкурсу читців української класичної та сучасної поезії стали студенти училища мистецтв імені Сидора Воробкевича Марта Шатілова та Дмитро Олійник.

Цікаву роботу проводять просвітнянські осередки педагогічного коледжу та Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Тут щорічно відбуваються свята української вишиванки та майстер-класи писанкарства. Наприклад, прагнуть побити рекорд України з одночасно одягнених людей у вишиванки, у травні 2011 року на Центральній площі міста, біля пам’ятника Тарасові Шевченку, зібралися 4189 буковинців, одягнених у сорочки різноманітних узорів, у вишиванках були і керівники області та міста, директори підприємств, установ, організацій. Яскраву патріотичну акцію “День вишиванки” започаткували 5 років тому студенти факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. Нині вона вийшла далеко за межі університетських стін. Акцію радо сприйняли у дитсадках, школах, музеях, бібліотеках, лікарнях, підприємствах, зокрема виробничі товариства “Машзавод”, “Арніка”, “Рома” та ін. До акції долучилося Чернівецьке обласне об’єднання “Просвіти”.

Останнім часом активну просвітницьку роботу здійснюють члени правління обласного об’єднання, серед яких сім про-

ласному об’єднанні наполегливо працюють над розширенням мережі просвітнянських осередків та успішно здійснюють видавництво літературно-мистецького, педагогічно-просвітницького часопису “Українська ластівка”.

За 20-річний період діяльності редакційна рада видала понад півсотні чисел часопису загальним накладом сто тисяч примірників. До його видання долучалися заслужені працівники освіти України Віктор Косяченко та заслужений журналіст України Валентина Мацерук. Видання часопису, присвячене 600-річчю Чернівців, засвідчило професійний рівень журналу і його авторитет серед дописувачів і читачів. За рейтингом кращих друкованих видань України 2008 року часопис “Українська ластівка” увійшов у сімку кращих періодичних друкованих видань для підрастаючого покоління. За внесок у розвиток інформаційного простору держави та виховання дітей і юнацтва часопис нагороджено подякою та відзначено призом Держтелерадіо України.

Враховуючи вагомий особистий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави, починаючи з 2000 року 30 просвітнян Буковини відзначені найвищою нагородою Всеукраїнського товариства “Просвіта” — медаллю “Будівничий України”.

Прагнучи поширити свій досвід роботи на обшир України, обласне об’єднання запропонувало Центральному правлінню Всеукраїнського товариства “Просвіта” включити у план роботи на 2013 р. проведення таких заходів: обласної науково-практичної конференції “Просвітитель Буковини Іван Бажанський” — до 150-річчя від дня народження Івана Миколайовича Бажанського — видатного, хоча й напівзабутого педагога, письменника і просвітителя Буковини. Цю конференцію проведено 26 лютого 2013 р. на базі Заставнівського районного об’єднання “Просвіти” разом із науковцями Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича; літературно-мистецького вечора “Кіцмань — колыска митців Буковини” — до 600-річчя від дня заснування м. Кіцмань, районного центру Чернівецької області. Захід відбудеться 12 липня 2013 р. на базі Кіцманського районного об’єднання “Просвіти”; обласної науково-практичної конференції “Буковинська горлиця” — до 150-річчя від дня народження Ольги Юліанівни Кобилянської, письменниці, громадсько-культурної діячки. Конференція відбудеться 26 листопада 2013 р. разом із науковцями Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Втілюючи в життя Статутні положення, рада та правління обласного об’єднання просвітнян як громадська культурно-просвітницька організація докладає всіх зусиль, аби зберегти досягнуті успіхи й примножити їх у виконанні плану роботи на 2013 рік, де особливу увагу зосереджує на проведенні звітно-виборних районних і обласної конференцій, формуванні якісного складу делегатів на IX з’їзд просвітнян України, відзначенні 145-річчя від дня заснування товариства, поширення серед молодого покоління Буковини української національної ідеї, державної української мови, розвитку національної культури, пошереження історичної пам’яті, формуванні національної свідомості й піднесенні духовності й добробуту мешканців краю.

Під час фестивалю “Шовкова косиця” на відзначення чергового дня народження Юрія Федьковича у Путилі

ті просвітнян стало запровадження щомісячного циклу телерадіопередач “Буковинська толока”, де виступали члени правління професори Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича Тамара Марусик, Богдан Мельничук, Борис Бунчук, Георгій Кожоляк, Володимир Антофійчук, які висвітлювали питання рідної мови, збереження історичних традицій, розвитку культури й поширення народних традицій серед молодого покоління. Для учнівської та студентської молоді відкрито дискусійний клуб “Гарт”, яким керує член правління, кандидат історичних наук, політолог Ігор Буркут.

До висвітлення проблем просвітнянської роботи на рівні Всеукраїнського товариства долучаються також і члени обласного правління — заслужений діяч мистецтв України Василь Селезінка та заслужений працівник освіти України Тамара Мінченко, які є дописувачами Всеукраїнського культурологічного тижневика “Слово Просвіти”.

Обстоюючи ідею національно-духовного відродження українського народу, утвердження української мови як державотворчого чинника, правління порушувало питання перед міською радою про перейменування вулиць: Червоноармійської на Михайла Грушевського, Гайдара на Романа Шухевича, Чапаєва на Пилипа Орлика, Маяковського на Володимира Івасюка.

Жвавішою стала робота з об’єднаннями “Просвіти” сусідніх областей.

Зокрема голова Івано-Франківської “Просвіти” Петро Арсенич неодноразово приїздив у Чернівці для участі в науково-практичних конференціях, а чернівчани знайомилися з досвідом роботи франківців. Незабутньою залишилася зустріч 50 членів Галицького районного об’єднання “Просвіта” м. Львова, яку очолювали Оксана Семенюк і Марія Козик.

картини і пісні. Ідея зустрічей — ствердження, що “золоті нитки” продовжили корифеї української культури: Дмитро Гнатюк, Іван Миколайчук, Софія Ротару, Володимир Івасюк, Назарій Яремчук, перший космонавт незалежної України Леонід Каденюк та інші. До прикладу, на знак світлої пам’яті науковця, письменника, краєзнавця Олексія Стратоновича Романця 5 серпня 2010 року на будинку № 10 по вул. Кармелюка у Чернівцях, де мешкав просвітнянин, відкрили меморіальну дошку.

2011 року просвітняни гідно відзначили ювілейні дати знаних людей Буковини, серед яких кіноактор і режисер, заслужений артист України Іван Миколайчук (70 років від дня народження), народний артист України Назарій Яремчук (60 років від дня народження).

Величними й незабутніми залишилися в пам’яті буковинців відзначення Шевченківських днів із нагоди дня народження та 150-х роковин від дня смерті Великого Кобзаря. До цієї дати здійснили перевидання книги (російською і українською мовами) “На спомин 50-х роковин смерті Тараса Шевченка 1861—1911”, яку комітет з упорядкування Шевченківських свят у Москві видав 1912 року. Завдяки просвітням Івану Снігуру, Тадею Сулятицькому, за підтримки керівництва обласної державної адміністрації, обласної ради, окремих підприємців ця книга через 100 років отримала друге життя і стала своєрідним відкриттям для буковинців.

Відстоюючи та захищаючи державну українську мову, члени правління звернулися до Президента України Віктора Януковича з відкритим листом протесту проти обговорення у Верховній Раді законопроекту “Про мови в Україні”. Відкритий лист надрукували на першій сторінці обласної громадсько-політичної газети “Буковина” від 8.10.2010 р.

Під час урочистостей біля меморіальної дошки на відзначення 60-річчя Івана Миколайчука, Чернівці

учні-учасники Всеукраїнського традиційного конкурсу “Я гордий тим, що українське зроду”. Серед переможців з Буковини: Тетяна Полубко — учениця Чернівецької ЗОШ № 14; Вікторія Волощук — учениця Чернівецької гімназії № 4, Гран-прі за авторську пісню “Хотин-оберіг” до 390-ї річниці битви під Хотиним; Тетяна Берча — учениця Котилевської ЗОШ Новоселицького району; Юлія Бабій — учениця Заставнівської гімназії № 1; члени літературної студії “Калейдоскоп” Панківської ЗОШ Сторожинецького району; члени літературної студії “Крила” Чернівецької гімназії № 1 Вікторія Старинець, Юлія

фесорів ЧНУ ім. Ю. Федьковича та 14 просвітнян відзначених Почесними званнями України.

В Ухвалі VIII з’їзду просвітнян відзначалося, що Чернівецьке обласне об’єднання “Просвіти” поряд з іншими товариствами проводить належну просвітницьку роботу, спрямовану на виконання Статутних завдань, основним із яких є утвердження української мови як державної в усіх сферах суспільного життя, української культури, відновлення історичної пам’яті, поширення історичної правди, зокрема про Голодомор, героїчну боротьбу УПА тощо.

Зазначалося також, що в об-

“Це була справжня, мудра, розважлива, толерантна, інтелігентна людина, щедра на добро, щирі поради”.

Маркіян Сав'юк із Ковалівки

Василь РЯБИЙ,
член Національної спілки письменників
України

Фізик і лірик

Маркіян Федорович Сав'юк, уродженець с. Микитинці Косівського району, навчався в семирічці, закінчив середню школу в Пістині, фізико-математичний факультет Івано-Франківського педінституту. Вчителював у Пістинській СШ (1959—1963 рр.), згодом у Ковалівській СШ аж до заслуженого відпочинку.

Яким він був учителем — свідчать відгуки його вдячних колег, учнів і друзів: це була справжня, мудра, розважлива, толерантна, інтелігентна людина, щедра на добро, щирі поради.

— Скромний, небалакучий, він знав цінну своєї участі, цінну принципової позиції в педагогічному колективі, ніколи не вступав у конфлікти, вмів витримати паузу, зайняти правильну позицію, відстоюючи істину, — згадував колишній директор

Ковалівської школи Василь Загорняк. — Маркіян Федорович завжди був на висоті. Я віддавав йому належне як людині й талановитому вчителю, справжньому відміннику освіти. Мені з ним добре працювалося, було взаєморозуміння. Я мав на кого покластись у складних ситуаціях.

Колишній його учень журналіст Богдан Ткачук розповідає:

— У школі він навіть не мав гостроязичної прозиванки, як часто трапляється серед учнів. Для всіх наш фізик був просто “Маркіян”, який міг інколи посварити (заслужено, звичайно), але ніхто за це не ображався, бо він був своїм і серед вихованців, і серед їхніх батьків, і серед колег. Маркіян Федорович ніколи не вимагав до себе поваги. Він заробив її насамперед своїм учительським розумом, доступним викладом шкільної програми та щирістю до дітей, а ще — толерантністю і дотепністю.

А ось заслужений діяч мистецтв України з Чернівців, уродженець с. Спас Василь Селезінка зазначив:

— Я знав Маркіянового батька-довгожителя ще з дитинства. Змалку знала його і моя мама. Всі, хто його знав, характеризували Федора Сав'юка одним словом — мудрий чоловік. А він був не просто мудрим, а й далекоглядним філософом. Недарма творець “Січей” Кирило Трильовський хотів мати за зятя не якогось панича, а саме цього сільського красеня, парубка Федора Сав'юка з Микитинців. Передалися Маркіянові в багатодітній родині мудрість, шляхетність, талант. Він був завжди привітним, уважним, скромним. Аж надто скромним, бо ніколи не вихвалявся зробленим чи тим, що ще має намір зробити.

Коли Маркіян Федорович Сав'юк приступив до праці в Ковалівській школі, мешканці села відразу охарактеризували його як особливу людину: зранку бігає, ро-

Людина живе доти, доки її пам'ятають. А якщо вона щось добре зробила для краю, то пам'ятатимуть довше. Так сталося з учителем, краєзнавцем, просвітянином Маркіяном Сав'юком, виходцем із великої побожної християнської родини. У родині є знамі люди. Зокрема брат його діда Ілька священник Іван, просвітянин, запроваджував нові можливості господарки, організував духовий оркестр, їздив із ним по світу. А брат баби Марії Теодор Рибак був першим директором Коломийської гімназії. Івана Сав'юка пам'ятають як січового стрільця, який загинув за Україну...

Маркіян Федорович пішов із життя у березні 1999 року.

бити фізичні вправи, обливається холодною водою, багато не говорить, не вживає алкоголю, веде здоровий спосіб життя. А як інакше міг утверджувати себе педагогом, коли на нього звернені погляди дорослих і дітей?

— Знаєте, я ніколи не давав приводу для обмовляння. Жив і живу правильно, по совісті, не порушуючи морально-етичної норми, — відкрився в одній із розмов Маркіян Федорович. — Так, для мене важлива громадська думка. Однак я не завжди реаую на те, хто і що саме про мене думає. Тут уже вмикається критичний аналіз, спрацьовує певний самозахист. Бо постійно реагувати на те, що кажуть інші, не завжди варто. Буває, хтось може помилитися, щось мовити зі зла, позаздрити, бо людська вдача не ідеальна. Треба в такому випадку утриматись від пустої полеміки і залишатися самим собою. У цьому і вся наука людського буття. Та й досвід приходить із роками, треба вчитись на чужих і своїх помилках.

Ми, як однодумці, часто спілкувалися. Мені було цікаво послухати небуденні, наукові, філософські роздуми про людину і світ. Я збагачувався знаннями, які мав мій старший приятель. Він був ближчим до практики життя, аніж до теоретичних положень. Це підтверджували його селянські, зашкарублі від роботи на городі руки. Сільський інтелігент, який носив краватку, не боявся праці в домашньому господарстві, та ніколи не хизувався трудовими мольдами. Його так виховали батьки, тому не соромився своєї віддушності, бо інакше не зміг бути собою. Білі рукавички були не для нього.

Так само Маркіянова дружина Марія з Микитинців, учителька математики, присвячувала себе сповна домашній роботі. І їхні двоє синів навчені працювати, бо подали добрий приклад батьки.

Сав'юки тримали город, адже вижити на малу вчительську зарплатню нелегко. Влітку підробляли екскурсородами в турбюро. Поволі будувалися. Але про нестатки не говорили, це вважали нетактовним питанням. Маркіян Федорович культурно обминав цю тему. Його педагогічна участь була значно вища, ніж реальні побутові запити. Сільський учитель нагадував мовчазного, сповненого незмірного терпіння трудового вола.

Зустріч зі Стусом

Маркіян Федорович любив книги. Учителю фізики повторював школярам, що пізнання явищ, предметів, речей навколишньої дійсності розширює свідомість людини. Тому треба читати, вдумуватися у прочитане. Адже Тарас Шевченко не дарма наголошував: “Якби ви вчилися так, як треба, то й мудрість би була своя”. А куди в новий час без української мудрості? Якщо вона є, то кожна людина й народ убезпечені від пійми в голову, злих думок, незлагоди.

Гортав сторінки історичних книжок, хотів знати все про шлях України до незалежності,

про тих борців, які віддали за неї життя. А якось заговорили у нас про уродженця с. Уторопи на Косівщині, відомого поета, колишнього політ'язня Тараса Мельничука, який останні роки терпів злидні у Коломиї, помер у березні 1995 року. Маркіян Федорович навіть спілкувався з ним.

Маркіян Сав'юк під час служби в армії зустрівся з майбутнім видатним поетом, пізніше політ'язнем, посмертно Героєм України Василем Стусом.

— З ним я познайомився влітку 1961 року в місті Чебаркулі Челябінської області, — розповів Маркіян Федорович. — Термін служби в сухопутних військах був тоді три роки, але хто мав вищу освіту та проходив короткотривалі збори — після успішного складання іспитів на офіцера запасу служив лише два роки. Бажання на рік швидше повернутися додому і привело сюди. Так, мабуть, потрапив сюди і Василь. Він приїхав на збори чи не одним з останніх. Тому з ним бачилися не більше місяця.

Ми знаходили час на дружні розмови. Василь серед нас вирізнявся серйозністю, вдумливістю, зрілістю думок, широтою поглядів на життя, хоч усі ми були майже ровесниками. У його словах вчувалася глибока стривоженість за долю української культури, за історію народу. Дізнався від нього, що навчався в Донецьку, де до нього зневажливо ставилися, бо він намагається писати вірші.

Мова Стуса виразна, милозвучна. Поводився Василь скромно, просто, по-товариському. Вражали його розумні, проникливі очі. Він був міцної статури, чорнявий, середнього зросту, з гарним чубом. Відчувався вольовий характер.

Після складання іспитів ми роз'їхалися у військові частини. Більше зі Стусом зустрітись не довелося. І лише газета “Літературна Україна” воскресила 1989 року пам'ять про Василя. Тоді в старому альбомі знайшов фото, де в першому ряду справа Стус, прізвище якого колись записав на звороті світлини. Трохи пізніше серед моїх записів знайшлася адреса поета: Сталіно-26, вул. Концедалова, 19, Стус Василь Семенович.

Я вдячний долі, що звела мене з такою талановитою, мужньою, сильною духом

Праворуч у першому ряду Василь Стус, крайній ліворуч у другому ряду Маркіян Сав'юк

людиною, яка до останнього подиху любила Україну, віддала їй своє життя, не зламалась у тюремних застінках, куди кинули за інакодумство, назвали ворогом народу. У моїй пам'яті назавжди закарбувався образ цього незламного поета.

Пригадую, цим коротким спогадом цікавилася письменниця Михайлина Коцюбинська, яка уклала видання творів Стуса, їй знадобилася фотографія. Так само виявив цікавість поет Олег Орач, який надіслав Сав'юку книгу спогадів про Стуса. Літературознавці мало знали про Стуса в часи військової служби. Тим паче, що він ще не фігурував як поет, хоч мав свої твори. Ось вірш, датований 1958 роком, який почув із уст поета Маркіяна Сав'юка:

*Не одлюби свою тривогу ранню, —
той край, де обрію хвиляста каламуть,
де в надвечір'ї вітровії тчуть
єдвабну сизь, не віддані ваганню.
Ходім. Нам є де йти — дороги неозорі,
ще сизувати в прохолодній млі.
Нам є де йти — на хвилі, на землі —
шляхи — мов обрії — далекі і прозорі.
Шумуйте, весни — дні, ярйте, вечори,
поранки, шліть нам усмішки лукаві!
Вперед, керманічу! Хай юність догорить —
ми віддані життю, і нам віддасться
в славі!*

А цей вірш “Ліс випустив мене з своїх обіймів” написаний Василем Стусом 31.12.1961 року після місячних військових зборів у Чебаркулі. Він є в збірці Стуса “Дорога болю”. Я показав його Маркіяну Федоровичу і він зауважив, що поет вловив час на перо, коли знайшов образ сусільного застою:

*І як тут зможеш вибитись на шлях,
коли ти сам, мов дерево, котрому
верхів'я зрізане. Коли тобі
якийсь неспокій душу облягає,
ще й примітає віхола сліди!*

Маркіянові книжки

Хто на кого вплинув більше — Маркіян Федорович на дружину Марію Іванівну чи навпаки, коли вони потягнулися до літератури, до художніх і документальних творів? Ні, вони таки були двома половинками одного духовного світу. Дружина, просвітянка шанувала творчість Дмитра Павличка, захоплювалася віршуванням, бувальщинами, сценаріями шкільних свят. Дещо зі свого творчого доробку опублікувала в місцевих газетах. А чоловік згодом став автором книжок “Марія, любов моя...”, “Микитинці. Історія села очима однієї родини”, “Кузня знань. Століття Ковалівської школи”, “Жарти на уроці і на кожному кроці”, “Ковалівка. Війна і людські долі”. Три з них оформив художник з Ковалівки Микола Котлярчук.

Маркіян Сав'юк часто звертався до мене. Треба було порадитися, переконалися, розвіяти сумніви — я ніколи не відмовляв йому. Бачив, що продовжує літературну справу дружини. Я не випадково був редактором-упорядником

першої книжки, присвяченої Марії Іванівні, яка передчасно пішла у вічність. Маркіян Федорович залишився наодинці з самотністю, що обертається пусткою. Значно полегшало життя, коли переступила хатній поріг вчителька Ольга Іванівна Куришук.

— Стало з її приходом інакше, вона розділила мою думку, що треба видати книжку про світлої пам’яті Марію. Сини Любомир і Ростислав також підтримали мене. Так відкрилося друге дихання.

Щоб не думати про швидкоплинний час, Маркіян Федорович узявся за збір народних пісень, притч, бувальщин, приповідок. Почав вести щоденник, пошкодував, що раніше цьому жанру не приділяв уваги, бо тут уся хронологія подій.

У Ковалівській школі він також не стояв осторонь мистецького заходу “Слово. Мелодія. Нитка”, у якому взяли участь композитор Євген Боднарченко, лауреат Шевченківської премії, майстриня Ганна Василяшук та автор статті, читаючи свої вірші.

А ще їздили ми до Стопчатівської школи, де працювала Ольга Іванівна, котра організувала зустріч із поетом, який сфотографувався з учителями та учнями.

Нас запросила до себе в Шешори незабутня Ганна Василяшук. Ми там і справді набулися, чаруючись її рушниками, до яких вона промовляла поезією Кобзаря. Напередодні Маркіян Федорович сказав, що мисткиня хоче розповісти історію про повстання Лебеда і його дружину, які загинули поруч у схроні над рікою, де ми побували. Залишилися їхня донечка, яку нібито хтось підкинув Василяшукам. А через кілька десятиліть вона дізналася правду про себе та своїх справжніх батьків. Ганна стала її духовною мамою, змушена була не розголювати таємницю.

Маркіян Федорович, вражений розповіддю, сказав, що якби був кінорежисером, зняв би про це фільм.

Він любив мандрівки. Пригадую, одного разу хтось постукав у двері. На порозі стояли Маркіян Федорович і Ольга Іванівна, які приїхали велосипедами з Ковалівки. Я був украй здивований, адже це такі шмат дороги до Коломиї. Виявляється, вони вже побували своїм екологічним транспортом у Пістині, Микитинцях, Уторопах, Косові.

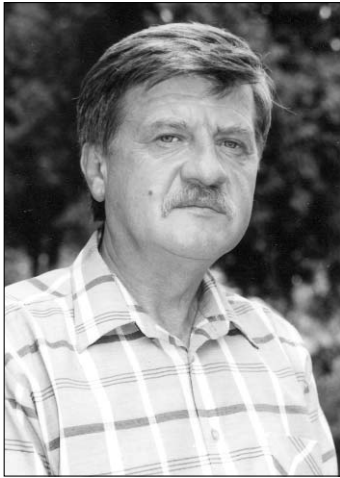
— Зручно, пального не треба, покрутив педалі й покотився. Здоров’я прибуває, край рідний зблизка видно, душа співає. А машиною то не те, я вирішив ходити краще пішки, — міркував. — А взимку ми не відмовляємося від лиж. Із дитинства їх люблю. Це також неабияка насолода руху.

Маркіян Федорович щоразу згадував Марію Іванівну. На її могили завжди квіти. Улюблені троянди, посаджені нею, ростуть біля хати, яку збудували з дружиною дітям. Батьки не дожили до того часу, щоб порадіти гронами онуків у двох синів. Вони би почували дитячий шебет і це було б для них неабияким раєм на землі. Бо заради чого живе людина, як не для продовження роду?

— Він займався спортом, поважав тих, хто тримає себе у добрій фізичній формі, — каже голова Коломийської “Просвіти” Василь Глаголюк. — Він став прихильником принципу корисного і прекрасного, адже фізик повинен не забувати про фізичні закони. На терези участі поклав бажання служити рідному народові, бути просвітянином, берегти рідну культуру, історію, друкувати свої праці в часописах, видавати книжки. Це було його програмою і самовираженням активного українця.

У зошитих його акуратним, виразним учительським почерком рясніють рядки. Тут є вислови відомих людей. Це те багатство, яке має засвоїти розум і переплавити серце. Наприклад, думка генія Івана Франка: “Народи тільки тоді зможуть досягнути щастя і свободи, коли всі будуть вченими працівниками, тобто коли кожний буде розвинутий розумово, по можливості якнайвсесторонніше, і коли кожний буде у змозі використовувати свої сили на добро загалу і на добро своє власне”.

Отож Маркіян Федорович шукав істини, мислив, осягаючи суть явищ і речей. Це було його життя. Він залишив по собі світлий слід.

Володимир ВОЗНЮК, завідувач Чернівецького літературно-меморіального музею О. Кобилянської, член Національної спілки письменників України, заслужений працівник культури України

У листопаді минулого року лауреати Міжнародної літературно-мистецької премії імені Ольги Кобилянської запропонували оголосити 2013-й рік роком видатної уродженки Буковини, 100-літній ювілей котрої святкували у міжнародному масштабі — вона була ювілянткою ЮНЕСКО. Творча інтелігенція — письменники, митці, журналісти, науковці, освітяни, — громадськість краю, депутати Чернівецької обласної ради підтримали таку ініціативу. Отже, цей рік, принаймні для буковинців, — рік Ольги Кобилянської.

Переконаний, що вшановуватиме нашу славетну землячку

Валентина ВЕРЕМІЙ

Студентство Національного університету біоресурсів і природокористування України (колишній Національний аграрний університет) крім фахових знань, активно й успішно долучається до надбань літератури, культури і мистецтва. Саме на це спрямована діяльність кафедри культурології закладу, де вже багато років на посаді професора працює відомий поет, народний артист України Вадим Крищенко. Його лекції і бесіди на різні теми літературного й культурного життя дуже популярні серед студентів. Саме з його ініціативи в університеті виступили відомі наші митці: Дмитро Гнатюк, Анатолій Паламаренко, Іван Попович, Віктор Шпортько, Алла Попова, квартет “Гетьман”, гурт “Козацькі забави”. Добре знана серед українських вишів

Василь ЩЕГЛЮК, літератор з Прикарпаття, член Галицького РО ВУТ “Просвіта” у м. Львові

Нещодавно побачив світ другий альманах (перший “Столиця Франкового серця”, 2006 р.) прикарпатських письменників, науковців, журналістів, працівників культури, громадських діячів “З горіха зерня”, присвячений майбутньому 20-річчю “Свята ліричної Франкової поезії в Лоліні”. У передмові голова Івано-Франківської обласної організації НСПУ Євген Баран пише: “Учасниками були не тільки прикарпатські письменники. ...Вперше я побував на святі на початку 2000-х, разом з Ярославом Дорошенком та Олександром Смоляком. Головне, що цього літературно-мистецького свята чекають не тільки літератори, але й самі лолінці. Так плакається традиція”.

Поділюся враженнями від прочитаної 380-сторінкової книги. Сподіваюся, що есеї, розвідки, наукові статті, образки, оповідан-

Чим звітуватимемо перед нащадками?

вся Україна, адже нещодавно у телефонній розмові зі мною голова Комітету Верховної Ради України з питань культури та духовності В’ячеслав Анатолійович Кириленко повідомив, що питання про це порушуватиме у сесійній залі. Щиро цікавився нашими планами задля гідного відзначення ювілею. Розмова з народним депутатом втішила, тішить і те, що цим переймаються чимало людей із різних міст і сіл, але дещо й непокоїть. Мій громадянський обов’язок — висвітлити реальі.

Чернівецька обласна державна адміністрація розробила “Заходи з відзначення 150-річчя від дня народження видатної української письменниці Ольги Кобилянської”, створила оргкомітет для втілення їх у життя. Зокрема заплановано проведення міжнародної наукової конференції у Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича, низку літературно-мистецьких акцій на теренах України та Румунії (нагадаю: письменниця народилася 27 листопада 1863 року в місті Гура-Гуморулуй, яке у цій країні), видання окремих творів ювілянтки, нового бібліографічного довідника, ремонт у меморіальному будинку, де тепер її музей, заміна літературної експозиції у ньому. Здійснимо все, однак, щодо ремонту та реконструкції музею тривожно.

Дуже часто проблеми пояс-

нують байдужістю зверхників, але про Івана Васильовича Петрусяка, начальника обласного управління культури і туризму, й Олену Петрівну Затуловську, директора Чернівецького обласного краєзнавчого музею, якому з 1962 року підпорядкований Чернівецький літературно-меморіальний музей О. Кобилянської, так не скажеш. За їхнім своєчасним наполяганням було визначено обсяг і складено кошторис ремонтних робіт споруди, а після затвердження тематико-експозиційних планів сучасної експозиції, тобто майже рік тому, не сумніваючись, що кошти на ремонт і реконструкцію виділять, проведено консультації з художниками-дизайнерами, котрі зголювалися до співпраці. Але не так сталося, як гадалося. Доречно оприлюднити окремі пункти з “Переліку робіт по підготовці літературно-меморіального музею О. Кобилянської до відзначення 150-річчя від дня народження О. Кобилянської” за підписом шановної Олени Петрівни:

“Капітальний ремонт внутрішніх приміщень та фасаду будівлі літературно-меморіального музею О. Кобилянської — 227,0 тис. грн (орієнтовна вартість у цінах 2013 року), термін виконання — до 01.07.2013.

Створення нової експозиції — 280,0 тис. грн (орієнтовна вартість у цінах 2013 року), термін виконання — до 15.11.2013.

Вшанування поета

університетська хорова капела “Колос” має у своєму репертуарі багато пісень на вірші Вадима Крищенка. Він, до речі, автор гімну цього університету, який визнаний одним із найкращих серед таких творів. На полицях університетської бібліотеки завжди можна знайти книги поета.

“Мені дуже хочеться, — зізнався Вадим Крищенко, — щоб наше студентство входило в життя не лише з професійними знаннями, а й із почуттям належності до рідної землі, до України, з любов’ю до її мови й культури. Щоб саме молоді змогли збудувати ту державу, про яку мріяли їхні батьки й діди”.

Нещодавно у великому музеї історії університету відкрито стенд, присвячений поету Вадиму

Крищенку під назвою “Гордість університету”. На стенді світлини поета з визначними діячами культури й мистецтва, відзнаки митця, його книги.

— Вадим Крищенко — наша гордість, — сказав під час відкриття стенда ректор університету, Герой України, академік Дмитро Мельничук. Приємно, що поет такого масштабу активно й уміло допомагає університету у виховній роботі, аби наші випускники завжди сповідували правду й добро. І не забували, якій землі вони діти.

«Коли говорить рідне слово...»

ня відомих авторів (В. Бабія, Є. Барана, М. Вайно, О. Гаврилів, В. Ганущака, В. Добрянського, В. Качкана, Л. Михайліва, С. Пушика, Р. Скворія, Д. Юсипа та інших), якщо це не ввійшли, то увійдуть у золотий фонд української Франкіани. Цікаве есе відомого громадського діяча, почесного голови Долинської РО “Просвіта” С. Янковського “Омелян Антонович про Івана Франка і його родину”.

Майже всі поетичні твори високого рівня. Процитую кілька рядків, переповнених любовними емоціями, навіяними парою “Івась-Ользя”: “Віддати все готова я сьогодні За це блаженство на краю безодні...”; “...В безвісті гріха усякий айсберг був жіночим тілом”; “ацтеки крові гомонять у серці їм затісно”; “Наша зустріч коротка — мов блискавки спалах, А цілунок — мов яблуко з саду чужого”; “Забити цвяхами дощу моє віконце”; “Бо у неї очі світанкові, Бо у неї ласка в кожному слові”; “А я просто

зморшка. Я в тебе живу на щоді”; “Поламала зима Ангелятам легесенькі крильця І рида за віконом...”; “Листопад під дощем моїх спогадів змок”; “Ніч стомила, сіла на сонця пенюк, Але він спопелив її — вибухнув ранок”; “Таке солодке божевілля!.. Він, наче споений тройзіллям, Іде сп’янілий через бір”.

Тішать творчі здобутки членів літературних студій: “Бистринь” — з м. Надвірна (кер. Н. Чир) та “Сонячна криниця” — з м. Долина (кер. В. Олійник). Усі учасники талановиті (беруть приклад з керівників). Проілюструю метафори-змами й образками, від яких віє небесною, гірською чи річковою свіжістю: “Опираюсь тобі, наче осені — літо”; “Вкладає Всесвіт сагайдак Стрільця За пояса астероїдів широкий”; “Хто купався у різьблених хвилях ніжного тіла?”; “Зі стриху хоругвами звисає... сіно”; “...в невимовність одяглась земля”; “безмежна печаль води”; “долоні тремтячий

човник”; “Я до тебе прийду, як осінь, Буде дико і буде гіршно...”. Закінчу цитування словами поетеси і медика Юлії Мици: “Відлуння сторінок його життя Звучить і досі у старому Лоліні...”

За підготовку книги треба подякувати упорядникам, редакторів О. Тебешевській, відомому журналістові М. Борису, який прикрасив її колоритними світлинами.

Оптимістичних висновків можна зробити багато, але найголовніший — один: українське Слово, наша лірична поезія міцно стоять на підвалинах, закладених Т. Шевченком, І. Франком та іншими класиками. Традицію, яка перейшла від юності й живе у карпатському Лоліні, варто розвивати й в інших селах та містах, що теж мають ким пишатися, особливо якщо в них є осередки “Просвіти”. А художнє слово добре сприймається на слух, особливо коли його озвучують самі автори. Бажаю органам влади, меценатам, громадським організаціям, аби вони підтримували письменників так, як це роблять на Івано-Франківщині.

Олександр РЕЄНТ,
доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України, заступ-
ник директора Інституту історії України
НАН України, голова Національної спіл-
ки краєзнавців України

Закінчення.
Поч. у ч. 15, 16 за 2013 р.

Відновлення громадського руху і особливо ефективне використання українофілами у своїй діяльності легальних можливостей відкритого 13 лютого 1873 р. за сприяння київського генерал-губернатора Дондукова-Корсакова Київського відділу Російського імператорського географічного товариства (РГТ), а також керуваної ними редакції газети “Киевский телеграф” — усе це швидко призвело до загострення на ґрунті світоглядно-національних розбіжностей у взаєминах між українофілами та їхніми опонентами з числа малоросів, що відстоювали офіційний концепт “триєдиної” національної ідентичності східнослов’янських народностей під спільним ім’ям “русский”. Додаткової гостроти ситуації надавав особистісний конфлікт між провідними українофілами у Київському відділі Російського географічного товариства — його секретарем П. Чубинським і фактичним редактором “Києвского телеграфа” М. Драгомановим з одного боку, та їхніми опонентами, теж співзасновниками відділу — головою Київської археографічної комісії М. Юзефовичем і редактором та видавцем “Киевлянина” В. Шульгиним — з іншого. Програвши боротьбу за вплив на генерал-губернатора Дондукова-Корсакова та не маючи за собою більшості у Київському відділі РГТ, останні, гучно вийшовши з його членів, розв’язали у пресі кампанію проти нього та українофілів.

У жовтні 1875 р. М. Юзефович подав на розгляд міністра внутрішніх справ Тимашева записку, в якій характеризував українофільський рух як “измышление австрийско-польской интриги”. Він же підготував затверджений Народою 24 квітня 1876 р. проект її рішення з 11-ти пунктів, а далі домігся його підпису 18 травня 1876 р. в Емсі імператором Олександром II у більш жорстких формулюваннях, ніж це планувалося Тимашевим, зокрема, наповігши на закритті Київського відділу РГТ і на висилці з краю П. Чубинського та М. Драгоманова.

Емським указом, що зі зрозумілих причин в українофільських колах дістав назву “закон Юзефовича”, не дозволялося не лише друкувати “на малорусском наречии” оригінальні та перекладні твори, окрім історичних пам’яток за умови їхнього друку загальноросійським правописом, а не “кулішівкою”, а й завозити у межі Російської імперії такі книжки, надруковані за кордоном. Також заборонялися будь-які українські сценічні вистави, тексти до нот і публічні читання (“как имеющие в настоящее время характер украинофильских манифестаций”). Встановлювався ретельний нагляд по учбовому відомству за політичною благонадійністю вчителів і викладачів “по отношению к украинофильским тенденциям” (неблагонадійних пропонувалося переводити на службу у великоросійські губернії, замінюючи їх викладачами звідти), а також за недопущенням викладання будь-яких предметів “на малорусском наречии” в початкових училищах. Із бібліотек усіх нижчих та середніх училищ підлягали вилученню раніше надруковані українською мовою книги, заборонені указом.

Із упровадженням у життя суворих, а у деяких пунктах — бездумно надмірних правил Емського указу українофільський рух у Російській імперії не згас, а лише помітно зросло морально-психологічне відчуження його прибічників від російської ідеології, що вже у наступному поколінні мало своїм результатом поворот від етнографічного культурництва до формування національно-політичних цілей і вироблення програм з їх досягнення. Окрім того, позбавлена відповідних можливостей у себе на батьківщині значна частина української інтелігенції перенесла свою громадську, наукову та видавничу діяльність за кордон, переважно в австро-угорську Галичину, що багаторазово збільшило роль зовнішньополітичного чинника в “україн-

Модерна українська нація: зародження, формування й утвердження

Редакція журналу “Рідний край” (м. Полтава). Зліва направо: Григорій Шерстюк, Панас Мирний, Олена Пчілка (четверта), Микола Дмитрієв (сьомий). На стіні видно плакат про відзначення Полтавським товариством “Просвіта” Шевченківських днів у 1907 році. Фото 1907 року. ЦДКДФА України імені Г. С. Пшеничного, од. зб. 0-186072

ському питанні” у найменш прийнятному для офіційного Петербурга варіанті.

Так, М. Драгоманов і С. Подолинський вийшли на початку 1876 р. за кордон, згодом у Швейцарії заснували українську вільну пресу. У Женеві вони публікували те, що не могло бути видане у Російській імперії. У “Передовому слові” до “Громади” 1878 р. М. Драгоманов виклав кредо “громадівського соціалізму”: насамперед у ньому підкреслювалося, що “український соціалізм не партія, а громада” — об’єднання тісно пов’язаних між собою товариств. Програмні засади М. Драгоманова базувалися, зокрема, на таких гаслах: “жити по своїй волі на своїй землі”, “чиста справа потребує чистих рук” тощо. Політичний аспект його програми передбачав забезпечення Україні автономних прав.

Найпоміркованіші старі громадівці у 80—90-х рр. згуртувалися навколо редакції часопису “Киевская старина”, що з 1882 р. видавався у Києві. Тут і в інших містах України вони й далі займалися культурно-освітньою діяльністю, а коли на початку XX ст. стали організовуватися українські національні партії, то колишні громадівці почали вступати до їхніх лав.

Так, створена 1900 р. з ініціативи керівників студентських громад Харкова — Дмитра Антоновича (син відомого історика “старогромадівця”) та Михайла Русова — разом із представниками таких самих громад Києва, Полтави, Чернігова Революційна українська партія (РУП), ще не маючи ні статуту, ні програми, відразу ж проголосила себе виразником інтересів селянства, в якому вбачала основу української нації. Свої визвольні ідеї рупівці викладали на сторінках нелегальних періодичних видань — газети “Селянин” і журналу “Гасло”. Один із лідерів РУП, харківський юрист Микола Міхновський, у програмній праці “Самостійна Україна” висунув гасло “Україна для українців”.

1904 р. в Києві було створено ще дві українські національні партії: Українську демократичну партію (УДП) на чолі з поміркованими громадськими діячами Олександром Лотоцьким і Євгеном Чикаленком та Українську радикальну партію (УРП) на чолі з письменниками Борисом Грінченком і Сергієм Єфремовим. Обидві партії — нечисельні за складом — стояли на ліберальних позиціях, обстоювали встановлення в Російській імперії конституційної монархії, яка б надала Україні право на автономію. Уже наступного року вони злилися в Українську демократично-радикальну партію (УДРП).

1905 р. відбулася реорганізація залишків РУП, яка після цього отримала іншу назву — Українська соціал-демократична робітничая партія (УСДРП). Її провідниками були мистецтвознавець Дмитро Анто-

нович, письменник Володимир Винниченко, журналіст Симон Петлюра і вчений-соціолог Микола Порш.

Чисельнішою (близько 6 тис. членів) на той час була Українська соціал-демократична спілка. Вона закликала пролетарів міста й села розгортати страйковий рух. Збройного повстання як форми революційної боротьби УСДС не схвалювала, а земельне питання пропонувала вирішити демократичним шляхом: постановою спеціально для цього скликаній Всенародної конституційної ради. Спілчанська газета “Правда” друкувалася у Львові, а розповсюджувалася в Наддніпрянщині. Найбільшою популярністю преса й листівки Спілки користувалися серед залізничників і сільськогосподарських робітників.

В умовах загального спаду політичної активності після революції 1905—1907 рр. знекровлена арештами і переслідуванням з боку влади українська соціал-демократія (УСДРП та Спілка) не змогла виробити чіткої тактики своєї діяльності. 1909 р. Спілка розпалася, а керівники УСДРП — Симон Петлюра і Валентин Садовський — почали шукати союзника у новоорганізованому 1907 р. міжпартійному політичному блоці українських ліберальних діячів (здебільшого з колишніх членів Української демократично-радикальної партії, що самоліквідувалася) — Товаристві українських поступовців (ТУП), яке обстоювало конституційно-парламентський шлях боротьби за “українську справу”.

Провідники ТУП — Михайло Грушевський, Сергій Єфремов і Дмитро Дорошенко — на той час уже мали певний парламентський досвід. Вони не були депутатами перших трьох скликань Державної думи Російської імперії, проте керували діяльністю створеного за їхньою ініціативою припарламентського політичного клубу — “Української думської громади”. На його засіданнях, у яких добровільно брали участь окремі депутати від українських губерній, обговорювалися питання парламентської тактики, зміст виголошених та майбутніх промов. Спілкування в “Українській думській громаді” національно свідомої української інтелігенції із селянськими депутатами з України було корисним для обох сторін. З думської трибуни почали виголошувати промови проти соціального й національного гноблення українського народу, зокрема обстоювалося його право на освіту рідною мовою.

“Українське питання” з початку XX ст. поступово і неухильно пересувалося в центр суспільного життя підросійської України, набуваючи поміж іншими статусу одного з найголовніших. Українська громадськість домогалася безплатного загального навчання рідною мовою в школах, права користуватися нею в пресі, на сцені,

в державних установах. У цьому її підтримувала Російська академія наук. Її члени Федір Корш, Олексій Шахматов та інші склали 1903 р. ґрунтовну записку та винесли її на розгляд загальних зборів Російської академії наук і після схвалення надіслали до уряду. Записка учених категорично вимагала дозволити говорити публічно й друкувати книжки українською мовою.

У зв’язку з революційними подіями 1905—1907 рр. та даруванням височайшим маніфестом 17 жовтня 1905 р. основних політичних свобод (слова, зібрань, друку) український рух у Російській імперії отримав низку важливих легальних можливостей для свого розвитку.

Невдовзі почала виходити періодика українською мовою. 1906 р. в Києві, Харкові, Одесі, Катеринославі й інших містах України, а також у Петербурзі та Москві з’явилося 18 українських газет і журналів. Перейшов на українську мову найстаріший на той час в Україні журнал “Киевская старина”. Він почав видаватися під назвою “Україна”, але проіснував недовго — лише до кінця 1907 р. У міру спаду й відступу революції царизм під різними приводами закривав одне за одним українськомовні періодичні видання.

Зазнавали переслідувань царської влади також засновані в період революції 1905—1907 рр. українські культурно-просвітницькі організації — “Просвіти”. Ними керували демократичні та ліберальні діячі з середовища національно-свідомої української інтелігенції. Активну участь у роботі “Просвіт” брали найвидатніші діячі української культури, літератури, мистецтва, науки: в Києві — Борис Грінченко, Лариса Косач (Леся Українка), Микола Лисенко; в Чернігові — Михайло Коцюбинський; у Полтаві — Панас Рудченко (Панас Мирний); у Катеринославі — Дмитро Яворницький; в Одесі — Михайло Комаров; у Миколаєві — Микола Аркас. “Просвіти” створювали бібліотеки й читальні для населення, налагоджували випуск українською мовою науково-популярної літератури, організовували українознавчі лекції (здебільшого на теми з історії та культури України), вистави й концерти з участю самодіяльних акторів.

Влада всіляко перешкоджала діяльності “Просвіт”. Вона побоювалася пропаганди ними ідей, що могли похитнути підвалини імперії. “Просвіти” проголосили, а деякі з них навіть записали в своїх статутах наміри розвивати національну самосвідомість народних мас. Водночас “Просвіти” не обмежувалися вузьконаціональними питаннями. Вони встановлювали ділові зв’язки з культурними діячами інших народів Російської імперії, а також з українцями на західноукраїнських землях, які перебували під владою Австро-Угорської монархії.

На засіданнях Державної думи четвертого скликання, яка розпочала свою роботу 1912 р., про “українське питання” заговорили й депутати від робітництва України. А коли 1914 р. російський уряд фактично заборонив повсюдно святкувати 100-річчя від дня народження Тараса Шевченка, це викликало протест більшості депутатів Державної думи: від крайніх лівих до крайніх правих. Зокрема багатий землевласник граф Капніст — публічно заявив, що заборона Шевченкового ювілею є образою для всієї України.

Характерно, що саме святкуванням ювілеїв і річниць визначних українських постатей культурно-мистецького життя недалекого минулого (Івана Котляревського 1903 р. і Тараса Шевченка 1911 та 1914 рр.) — судилося стати в останні десятиріччя існування Російської імперії тим мобілізуючим і прихильників, і ідейних супротивників українського руху “інформаційним приводом”, що привертав до себе увагу широкого загалу, ставив “українське питання” на порядок денний суспільного дискурсу та слугував потужним поштовхом до різкого збільшення числа пробуджених до свідомого національного життя неофітів.

20 січня 1910 р. з’являється циркуляр

губернаторам про “інородчеські товариства” за підписом П. А. Столипіна як міністра внутрішніх справ із вимогою припинити реєстрацію “інородчеських”, зокрема й “українських”, національних культурно-просвітницьких товариств як таких, що “мають на меті об’єднання “інородчеських” елементів на ґрунті виключно національних інтересів”, а тому становлять, на думку міністра, загрозу “громадському спокою та безпеці”. У той же час циркуляр закликав губернаторів, у разі наявності для того підстав, до закриття встановленим порядком уже існуючих (зареєстрованих) “інородчеських товариств”.

Те, чого так довго марно домагалися провідники українського національного руху у Російській імперії — офіційного визнання окремішності від народу російського українців (читай — малоросів) і їхньої національної самобутності, — було зроблено руками голови Ради міністрів і водночас міністра внутрішніх справ — “своєї людини” у російському націоналістичному дискурсі початку ХХ ст., тісно пов’язаної з російськими (у сенсі доктрини про “триєдиний” народ) націоналістичними організаціями імперії, зокрема й тими, що діяли на її українських теренах. Відомо, що П. А. Столипін неодноразово приймав депутації від таких організацій Південно-Західного краю (зокрема — “Киевского клуба русских националистов”) і мав можливість бути добре обізнаним з їхніми поглядами на “українське питання”. І тим не менш, саме він підписав циркуляр, який уперше у державній практиці Російської імперії фактично спростував офіційну доктрину про “триєдиний” “русский народ”, “вилучивши” зі складу останнього українців (малоросів), у такий спосіб надав їм формальне право заявити про свої національні потреби як окремого народу імперії, а в той же час позбавив прав як її народу-творця. Тож не дивно, що саме малороси з подвійною ідентичністю, які не відкидали її загальноросійської (“общерусской”) складової, з табору ідейних опонентів українського руху першими відчули “дискомфорт” від ключового формулювання Столипінського циркуляру й почали доводити неприпустимість вжитих у документі “штампів”.

Столипінський циркуляр від 20 січня 1910 р. був документом фактично прямої репресивної щодо українського руху в його легальних формах дії. Він не лише ускладнив реєстрацію нових українських товариств, звівши саму її можливість майже нанівець, а й призвів, у порядку перегляду діяльності вже раніше зареєстрованих, до закриття частини з них. Одним із найдошкульніших для українського руху безпосереднім його наслідком було закриття “назавжди” 8 квітня 1910 р. потужної та впливової Київської “Просвіти”.

До початку Першої світової війни Департамент поліції МВС організаційно спромігся забезпечити щільний нагляд за проявами українського руху в усіх його формах, а також систематизувати зібраний матеріал на доволі високому аналітичному рівні у виданій в другій половині 1916 р. ґрунтовній “Записке об украинском движении за 1914—1916 годы”, яка і до сьогодні зберігає актуальність як непересічне інформативне джерело з історії українського руху в зазначений період. Як засвідчує “Записка”: “Украинское движение в России всех оттенков и направлений есть течение противогосударственное, и если за культурно-просветительным направлением украинства можно признать известную безопасность для государственного порядка, то эту безопасность при широком государственном взгляде на этот вопрос надлежит считать делом времени, так как и в исключительно культурном течении украинства посеяны зерна обособленности населения Малороссии, именуемого украинским народом, — той обособленности, на почве которой могут легко произрастать весьма заманчивые для украинцев политические тенденции, угрожающие государственному порядку. Сущность украинского движения сводится к отторжению Малороссии от Российской империи и образованию из нее самостоятельной политической единицы”.

Одним із найважливіших завдань Російської імперії у Першій світовій війні була інкорпорація населених українцями

Східної Галичини, Північної Буковини та Угорської Русі (Закарпаття). Така мета публічно була задекларована під гаслом “Да не будет больше Подъяремной Руси!” вже 5 серпня 1914 р. у відозві верховного головнокомандувача російської армії великого князя Миколи Миколайовича “К русскому народу в Австрии”. Стратегічні плани Російської імперії не в останню чергу були продиктовані наміром знищити “закордонну базу” українського руху з тим, щоб далі радикально покінчити з цим рухом вже у самій імперії.

Помилково відчувши можливість “близької смерті” українського руху і намагаючись пришвидшити її настання, російська влада заходила до брутального, репресивний спосіб ставити “фінальну крапку” в його історії. Але такі дії не призвели до його зникнення, а сприяли активізації нелегальних форм українського руху; превентивні арешти та заслання найбільш авторитетних провідників-символів, таких як професор М. Грушевський та митрополит Греко-Католицької Церкви Андрей Шептицький так само, як і відверто репресивне ставлення до будь-яких організаційних форм українського життя в окупованих Східній Галичині та Буковині, сприяли радикалізації настроїв в українському середовищі, а також завдавали політиці російської влади відчутних “іміджевих” втрат в очах російської та світової громадської думки.

Саме Перша світова війна в сукупності всіх її внутрішніх і зовнішніх чинників стала потужним чинником модернізації українського суспільства та каталізатором формування модерної української нації, що швидко постала на ґрунті донедавна ще “сонного” багатомільйонного, переважно селянського народу.

Активна культурно-просвітницька й ідеологічно-пропагандистська діяльність учасників національного руху підготувала підґрунтя для розв’язання “українського питання” на політичному рівні. Поява українських політичних партій, декларація в їхніх програмах вимог демократичного розв’язання національного питання в Російській імперії виводили визвольний рух на якісно новий рівень. Революційні події 1905—1907 рр. створили можливості для легального волевиявлення тієї частини українського суспільства, яка вважала своїм громадянським обов’язком боротися за свободу власного народу, за його право на самобутність і вільний розвиток. Апогеєм цих зусиль стали визвольні змагання 1917—1921 рр., які увінчалися відродженням (хоча й тимчасовим) суверенної Української держави.

Аби зрозуміти, який величезний стрибок у своєму розвитку — від особистої справи сотень подвижників до свідомої позиції значно ширших кіл — зробив у перші два десятиліття ХХ ст. український рух у Російській імперії, варто пригадати хоча й не позбавлений певного перебільшення, проте дуже влучний образ, використаний Євгеном Чикаленком при описі полтавських урочистостей 1903 р. із нагоди ювілею І. Котляревського. Згадуючи, що чи не всі свідомі українські діячі, що вирушали на урочистості до Полтави з Києва або через Київ (включно з делегацією від українських товариств та організацій Австро-Угорщини) розмістилися у двох вагонах одного потяга, Є. Чикаленко писав у своїх “Спогадах”: “Жартуючи, казали ми, що коли, боронь Боже, наш поїзд розбіється, то надовго припиниться відродження української нації...”. І поряд, для контрасту, враження від величезного українськомовного, але ще не пробудженого до свідомої національної праці селянського океану: “Від Перемишля чи Львова їдється майже добу до Києва, другої півдобы до Полтави і все територією, суцільно заселеною українським народом, і тільки в степах понад Чорним морем можна зрідка наїхати на колонії — волоські, німецькі та інші, а то все одна українська мова, майже без одмін, без діалектів від Карпат до Кавказу. І так можна їхати серед суцільного українського населення і третю добу аж до Дону...”. Цей українськомовний на кілька діб подорожі залізницею океан врешті зробили своїм союзником “два вагони” свідомих українських діячів початку ХХ ст., які намагалися говорити від його імені про його нагальні потреби у сфері національного життя.

Свідчення 3-під потрошених стереотипів

Микола МАХІНЧУК, письменник, заслужений журналіст України

Незалежна Україна важко ідентифікує свою історію й культуру, що досі були затушовані імперськими штампами “старшого брата”, який у всьому наплотив “море брехні” — і про себе, і про сусідів, котрі, за історичних обставин, не мали можливості дискутувати з ним, захищати, обнародувати свою пам’ять і духовність наступним поколінням.

Ця важка ідентифікація спричинена шаленою інформаційною війною, яку веде супроти нас північний сусід, часом руками й голосами доморощених безбаченків і “п’ятої колони”. А ще ж не треба забувати і про брак першоджерел, а відтак — живучість стереотипів про “великий, могутній” і опослідженість народів-сусідів. Тож кожне відкрите джерело у стократ важливіше справедливої, але не підкріпленої авторитетними фактами голої публіцистики.

З огляду на це саме такою — “вибуховою” — є праця науковця і культуролога Олександра Борґардта “Дві культури”, яка побачила світ нещодавно (К.: Видавничий дім “Простір”, 2012) завдяки зусиллям невідомого дослідника маловідомих нам сторінок української науки та її подвижників — доктора фізико-математичних наук, наукового співробітника Інституту фізики НАНУ Василя Шендеровського.

Олександр Борґардт (1919—2002) — фізик-теоретик, останні 30 років його життя пов’язані з Донецьким фізико-технічним інститутом ім. О. О. Галкіна НАН України. А ще він був красномовцем, членом донецької “Просвіти”. Як пише в нарисі про нього у третій книзі “Нехай не гасне світ науки” В. Шендеровський, “професор Борґардт активно цікавився літературою та історією, вільно володів кількома європейськими мовами, мав унікальну самостійність мислення, на яке не впливали усталені “істини”. Останні 15 років він особливо плідно працював у царині есеїстики та культурології. Одна за одною виходять його книги: “Бич Божий”, “Дві культури”, “Аналітична історія України” у трьох частинах. Остання праця є чи не першою спробою аналітичного осмислення історичних фактів, подій та їхніх наслідків. Автор зазначає, що його цікавлять не самі історичні події як такі, а радше те, звідки вони виникають та до чого і в який спосіб призводять...”

Усе, створене пером професора Борґардта, відзначається гостротою аналізу, скепсисом науковця і вірного патріота... У своїх публіцистичних працях він по-науковому логічно доводив, що український етнокультурний пласт настільки потужний і багатющий, що він неминуче скине імперську полуду русифікації та комуністичної аморальності, які тримаються на насильстві і диктатурі...”

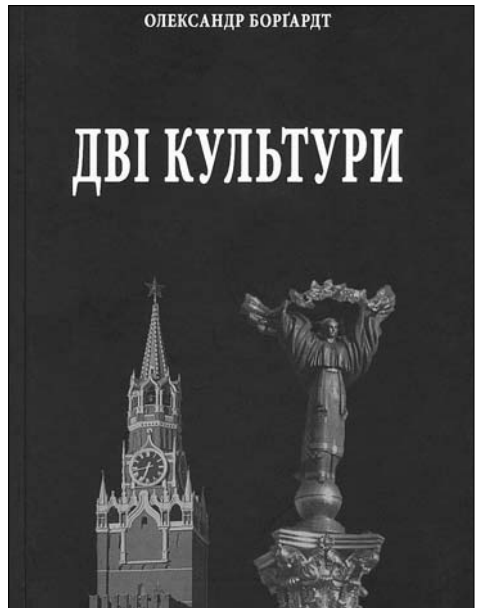
Отже, “Дві культури”. Цю роботу О. О. Борґардт написав 1994 року, 1999-го вона побачила світ в його інституті накладом аж ... 100 примірників і, зрозуміло, не могла виправдати сподівань автора, що не залишить байдужим жодного читача України, і не тільки. Тож аби це сталося, за справу взявся В. А. Шендеровський. На допомогу прийшла колега О. Борґардта — член-кореспондент НАНУ, доктор фізико-математичних наук Людмила Цимбал, яка багато зробила, щоб не тільки ця праця побачила світ, але сама, на жаль, не побачила її другого, накладом 1000 примірників, видання.

Подвижники доброї справи однастайні: книга Олександра Борґардта “Дві культури” — спроба (можливо, й перша) зіставити та порівняти дві культури: “великую русскую” та “провінційну і занедбану” українську. Хоч остаточно порівняння не завжди на користь “великої”, так би мовити, за визначенням.

О. Борґардт не притягав до розгляду матеріалу ні марксизму, ні навіть фрейдизму та структуралізму, обмежуючись незаперечними фактами, і тим, що можна з них отримати шляхом логічного аналізу. У гострій публіцистичній манері, притаманній йому, все зветься власними іменами, без звичних для кінця ХХ ст. евфемізмів.

Факти — річ уперта. На них і буде свій аналіз О. Борґардт, дотримуючись авторитетних, не радянських джерел історії та культури двох народів, народжених і самими росіянами.

Скажімо, російський мовознавець, професор Ростовського, Софійського та Віден-

ського університетів, один із засновників фonoлогії князь Микола Трубецькой 1927 року в Парижі у своїй книжці зазначив: “Та культура, яка з часів Петра живе і розвивається в Росії, є органічним продовженням не московської, а київської української культури”.

Спираючись на силу-силенну історичних джерел, зокрема й літописів, легенд, казок, народних обрядових пісень, учений-культуролог чітко дає зрозуміти, що є первинним і хто його творець. І як імперія-диявол подається її “патріотами” янголом. Послухаймо автора.

“Наша українська культура, хоч і розвивалась якийсь час під гнітом російської й не без її розтлінного впливу, — значною мірою спромоглася уникнути всього цього, повторивши загалом нормальний шлях розвитку нормальної європейської культури. До того спричинили принаймні дві сприятливі обставини.

По-перше, первісні демократизм і толерантність українського сільського суспільства, які простежуються на тлі тисячоліть, від самих початків нашої давньої історії.

По-друге, це солідний вік нашої культури, котра була давньою, зрілою та розвиненою ще тоді, коли ніякої Росії не існувало. Тому що не українська культура та українська мова пішли від російської, як то пнуться нас переконати покоління російських вчених — шахраїв від історії, а якраз навпаки. Російська культура, у давнішій своїй частині, є дочірньою стосовно української. Хоча підкреслимо: гордитися тут нема чим. Радше навпаки — шкодувати...”

Без інтелектуального потенціалу України, культурної європейської країни, без її допомоги та сприяння зійшли б нанівець усі просвітницькі афери Петра І, Росія і досі перебувала б десь на рівні Івана ІV. Тому що не купа європейських покидьків, запрошених до Росії Петром І, змінила та просвітила її, а тисячі не відмічених (а іноді й відмічених) історією українських інтелігентів, що безкорисливо прийшли на допомогу Росії. Зацікавлених у тому, щоб мати поруч з Україною більш-менш цивілізованого сусіда. Не полінуємося ще раз навести стриману оцінку М. Костомарова: “Перенесение киевской учености в Москву было важнейшим событием в истории русской образованности XVII века”.

Все це обернулося, однак, нещадним пограбуванням нашої культури, так само як і намаганнями її знищити, які тривають і досі”.

І висновком автора: “Російська культура... є продуктом одвічного тоталітарного устрою. Тому вона є постійним природним середовищем для ідей тоталітаризму й расизму. Вона є соціально небезпечною для будь-якого демократичного суспільства... Тому будь-яке поширення правди про них — смертельне для репутації Росії. Тому й потрібно її поширювати. Всіма засобами. Щоб на майбутнє ніхто ніколи не думав, що на висоти слави можна вибратись не самовідданим трудом на благо людства, а нахабством, пропагандистською брехнею та обманом”.

Оцінюючи книжку “Дві культури”, Людмила Цимбал наголошує: “Видання адресоване саме Тобі, Читачу, якщо Ти прагнеш відшукати істину, якщо Ти здатен опанувати і прийняти істину, якщо Ти певен, що мусиш знати істину. І хай Тобі щастить на цьому тернистому шляху пізнання!”

Благословляючи видання у світ, подвижник його другого народження Василь Шендеровський закликав: “Нехай ця книга змусить замислитись кожного, хто її читатиме, хто живе в Україні, і не тільки, що таке українська культура у світовому вимірі. Читайте, думайте і робіть висновки”.

Я теж закликаю до цього.

● НЕЮВІЛЕЙНІ РОЗДУМИ

Анастасія НОВОСВІТСЬКА

Центр Курбаса «на барикадах»

30 березня день народження театру “Березіль”. Відбулася науково-практична конференція “Актуальне мистецтво. Театр поза межами тотожності”. Проте в Національному центрі театрального мистецтва імені Леся Курбаса — атмосфера не свята, а протестів і “барикад”. Адже минулий ювілейний рік Леся Курбаса виявився роком... боротьби з центром його імені та безпідставним зняттям із посади директора-засновника Неллі Корнієнко. Нещодавно більшість співробітників підписали звернення до міністра культури України Л. М. Новохатська про зняття новопризначеного попереднім міністром М. А. Кулиняком керівника Ганни Веселовської і повернення на цю посаду академіка АМУ, доктора мистецтвознавства Неллі Корнієнко. Крок цілком правомірний і логічний, адже за новим статутом Центру керівника має **обирати** колектив. Конфлікт у Центрі пов’язаний не лише з особистістю Г. Веселовської, яка за три місяці роботи встигла видати з десятків наказів, які довелося скасувати, звільнити з посад вагомих для Центру людей, а й із радикальною зміною стратегії, різким зниженням наукового рівня. Ідеться про маргіналізацію Центру і катастрофічну ситуацію в усіх сферах: творчій, етичній і фінансовій. Примусова зміна керівництва, яка була продовженням спроб рейдерського захоплення будинку в центрі Києва і намаганнями чиновників перетворити його з наукової, відомої на весь світ установи — на обслугу міністерських забаганок команди попереднього міністра. Це відбулось у листопаді минулого року, саме після присвоєння Центру міжнародної категорії “А” — найвищої для наукових установ і єдиної у відомстві Міністерства культури. Парадокс? Замість підтримувати інноваційну діяльність, чиновники звільненням відзначають керівника, який створив Центр як авторський і привів його до найвищих здобутків і міжнародного визнання? Це сталося на завершення ювілейного року Леся Курбаса, — ювілей відзначали за постановою Верховної Ради; символічно можна вважати цю сваволу чиновників новим розстрілом Леся Курбаса.

Центр Курбаса задумали й заснували з ініціативи Неллі Корнієнко і за підтримки Національної спілки театральних діячів України 18 років тому. Стратегічний план Центру — не лише введення імені Леся Курбаса у світовий науковий і культурний обіг, а й поширення його світоглядних принципів, реінтеграція української науки й культури в світ. За цей час було здійснено понад 50 оригінальних авторських проєктів, зокрема десятки вистав, видано понад 30 книг — театрознавчих і драматургічних, понад 20 міжнародних конференцій і в Україні, і за кордоном, запроваджено низку майстер-класів для акторів, режисерів, хореографів, драматургів, комплексні проєкти “Майстер-класи світової режисури”, лабораторія ВІАТ, унікальна студія О. Драча АКТ і багато іншого. У фокусі Центру — новітні інтерпретації української і світової класики й відкриття нових імен. Тут працювали режисери Д. Лазорко, О. Білозуб, Г. Гладій, О.

Ліпчин, М. Нестантінер, А. Білоус, О. Шапаренко, І. Волицька, С. Швидкий, О. Балабан, В. Ткач та інші, започатковано фестиваль молоді режисури ім. Леся Курбаса. У Центрі вперше в Україні відкрито відділ драматургічних проєктів, який очолює Неда Неждана і де працюють знамі драматурги Ярослав Верещак та Олег Миколайчук і здійснено десятки проєктів: інтернет-бібліотека п’єс, публікація, переклади і видання драматургії, сценічні читання та вистави-першопрочитання п’єс, комплексні проєкти “Наша Драма”, “Інша Драма”, “Трійця Лідії”, “Авансцена”, “Світова драматургія. Діалог театральних культур” та інші. Науковці Центру відкрили принципово новий напрям у гуманітаристиці — нелінійне (синергічне) театро- і мистецтвознавство, яким зацікавилися вже 6 країн. Центр Курбаса успішно співпрацює з мистецькими й науковими партнерами з 27 країн світу. Проєкти і митці Центру одержували численні відзнаки українських і міжнародних конкурсів і фестивалів, сам Центр набув статусу національного, коду фундаментальної науки (як у національних академіях), і нарешті найвищу міжнародну категорію “А” — єдиний у гуманітарній сфері України. Міністерство культури мало б пишатися цими здобутками і всіляко підтримувати такий інноваційний Центр. Проте останні два роки ставлення Міністерства до Центру “вражало” послідовністю прихованого “рейдерства”, по суті, нищення.

Спершу Центр позбавили фінансування на комунальні послуги, тримаючи в лютий мороз без опалення. У ювілейний рік — жодних коштів на реалізацію проєктів. При цьому Центр Курбаса провів міжнародну конференцію, зібравши курбасознавців з усього світу: Росії, Польщі, Грузії, Франції, Італії, США, Канади... Згодом на волонтерських засадах організував фестиваль молоді режисури імені Леся Курбаса. Натомість у відповідь міська влада “відзначила” ювілей, ледь не забравши приміщення і не виселивши на вулицю через формальний привід закінчення строку оренди. Звісно, будинок на Володимирській — ласий шматок для рейдерів, які роками оббивають цей поріг, бувало, й озброєні автоматами. Одна історія вже перетворилася на театральний анекдот, коли черговий рейдер, не обтяжений знаннями, спитав:

— Это центр Леся Курбаса?
— Так.

— Позовите его, я хочу с ним побазарить.

Наступний крок у цьому ж напрямі — підпільна спроба заміни деяких пунктів статуту Центру, які дозволили б ліквідувати театральну частину й “легально” виселити Центр. Директор центру Неллі Корнієнко відстояла і приміщення, і статут, і — найголовніше — стратегію Центру. Адже доктор наук завжди висловлювала свою громадянську позицію, зокрема у статті “Варвари” у газеті “Дзеркало тижня”, відверто діагностуючи “антикультурну” політику чиновників від культури. І тоді в цій безглуздії і незагнєній боротьбі колишнього міністра культури з Національним Центром із визнанням міжнародним реноме і в науковому, і в мистецькому світі, яким він мав би опікуватися і всіляко підтримувати, було вирішено “підрубати корінь” — усунути директора. Не просто призначеного директора, а науковця зі світовим ім’ям, яка відстоювала ім’я Леся Курбаса тоді, коли це було реально небезпечно. Неллі Корнієнко придумала його концепцію і стратегію, створила, відстояла цей Центр від усіх рейдерських зазіхань нових “варварів”, була його душею та янголом-охоронцем. Попри те, що науковий колектив Центру Курбаса одноголосно проголосував за свого керівника.

На посаду директора без належного в таких випадках конкурсу було призначено Ганну Веселовську. Проте порівняння дослідницького внеску в курбасознавство нинішнього й колишнього директорів, а особливо у фундаментальну науку, і за керівним досвідом, і за рівнем міжнародного визнання засновника Центру — не на користь призначеного мінкульту директора. Тож, вочевидь, зміна керівництва відбулася не для “покарання”, а щоб позбавити Центр стрижня, поставити директора, яким легко маніпулювати і який не відстоюватиме ні його стратегічні позиції, ні статус, ні фінансування. Такого висновку дійшла більшість співробітників Центру Курбаса за неповні три місяці “горе-керівництва”.

І хоча на словах Ганна Веселовська стверджує про продовження стратегії Центру і навіть “піариться” у численних інтерв’ю, видаючи положення й засади, які запровадила Неллі Корнієнко, за власні — наприклад, про міждисциплінарність, підтримку молоді режисури, міжнародну співпрацю тощо. Проте крок за кроком внутрішня політика Центру змінюється.

Центр стає прокатним майданчиком для інших театрів.

Перші п’ять вистав, зіграні в такий спосіб, — російськомовні, низького рівня, а деякі — з цензурною лексикою, чого раніше в Центрі ніколи не було. Фінансові варіанти їхнього прокату непрозорі, як використовуються кошти від цього, знає лише директор. Але ж Центр Курбаса — експериментальна театральна лабораторія, а не прокатний майданчик. Російська мова дедалі більше шириться у стінах Центру, співробітників уже ділять на “українофілів” і “українофобів”. В Інтернеті почалися жваві дискусії на цю тему: “Слава Богу, из центра изгнали этих бендеровцев Таныука и Корниенко!”; “Так держать — “Русский мир” отныне и навсегда с вами!” Звісно, це викликало гарячі свхвальні відгуки представників “Русского мира”... Але проводити таку політику під портретом Леся Курбаса, який захищав самобутність української культури, її європейський “вектор” і спільно з Миколою Кулішем і Миколою Хвильовим підтримував гасло “тетя від Москви” — просто неетично. Але Веселовська справді створює нову Художню раду, до складу якої вже не входить Н. Корнієнко і одним із перших наказів намагається звільнити з посади заступника директора Центру Оксану Танюк.

Натомість проєкти, спрямовані на розвиток української драматургії, тривалий час блокуються чи ігноруються. Наприклад, протягом двох місяців жодного вільного вечора для проведення презентації проєкту Центру “Авансцени” — унікального збірника сучасної української драматургії — не виявляється, доводиться “втискуватися” вдень, втрачаючи аудиторію. До речі, публіці, яка прийшла на презентацію, новий директор навіть не надав часу для запитань і... просто вигнав. Натомість, п. Веселовська відвідала презентацію “українських” п’єс у театрі Роял Корт у Лондоні. Правда, і тут “український курс” “сплохував” — із шести молодих драматургів, відібраних для програми, узяти лише трьох російськомовних, а **українських відкинули**... нібито через брак перекладів. Хоч на початку програми пропонувалися фахові перекладачі, а українські п’єси англійською публікувалися в США і Канаді. Недавно між Британською радою і Центром Курбаса укладено меморандум про співпрацю. Теоретично це добре. Але якщо начиння цієї співпраці буде аналогічним цьому “новому курсу” п. Веселовської, то до чого тут Центр Леся Курбаса?

Другий “ювілейний подарунок” М. А. Кулиняка Центру — різке зменшення фінансування — до 57 % і лише на заробітну платню. І це попри Національний статус і категорію “А”, яка за законом потребує збільшення ставок, які були на рівні прожиткового мінімуму. І сьогодні зарплатню незаконно знизили ледь не вдвічі! Катастрофічна ситуація і з приміщенням, яке за таких умов проблематично утримувати. Адже подібна політика скорочень уже добре відома як єзуїтський механізм закриття. І що ж робить директор? Ні листів, ні акцій протесту... І такого листа до керівництва пише колишній директор Неллі Корнієнко, не допускаючи ні фінансових, ні штатних

скорочень. Натомість новий директор запроваджує “раритети” радянських часів, і незаконні, і безпорадні: дисциплінарні й слідчі комісії, список людей на прохідну, яких наказано не пускати в Центр.

У талановитого бандуриста-віртуоза, народного артиста України Романа Гриньківа, якого Неллі Корнієнко запросила до Центру з його лабораторією, Г. Веселовська забрала ключі від кімнати, де зберігалася його техніка, і дала розпорядження не пускати його до Центру. Коли Р. Гриньків поскаржився першому заступникові міністра Т. Кохану на таку сваволу, Г. Веселовська влаштувала йому скандал, розбила апаратуру й раритетний носій із його програмами, зокрема і з новими проєктами. З якою метою? А щоб довести Міністерству, що з приводу жодних нових проєктів Р. Гриньків до Центру не звертався. Коштів за знищення Гриньківа ніхто не відшкодує.

І все це за добре відомими принципами “люди-гвинтики” і “незамінних людей немає”. Незадоволені? Можна взагалі “волонтерів” набрати. Такий стиль директор проявила, організовуючи перший фестиваль молоді режисури в Білій Церкві, на якому співробітники Центру і журі працювали на улюблених новим директором “волонтерських засадах” — безкоштовно. В останній день фестивалю Веселовська після скандалу з директором театру п. Усковим просто... втекла, залишивши всіх, хто працював в організації і журі, і молодих режисерів, по суті, напризволяще. З тими людьми, які взяли на себе левову частку в організації фестивалю, директор почала “розправлятися”. Мар’яну Матвейчук, куратора основної програми, “добровільно” перевели на півставки, Надію Мірошниченко, куратора майстер-класів, — безпідставно хотіли зняти з посади керівника відділу, а голова журі Ірина Волицька, яка рятувала ситуацію і завершувала фестиваль, дізнається про неподовження контракту... через два місяці. Ось така “подяка”. Але ж керівництво — це відповідальність за тих, кого ти ведеш за собою. Принаймні така позиція засновника Центру. Але саме проти неї, здається, і проводиться політика нинішнього директора. Адже одним із перших кроків нового керівництва стала “революційна” заміна концепції науково-практичної конференції, запропонованої Неллі Корнієнко, — “Театрознавство. Друга реальність”, яка передбачала високий рівень теоретичної думки, на простіший і “зрозуміліший масам” “Актуальне мистецтво”, при цьому не пропонуючи жодного нового слова в цій сфері. Що це, свідоме “заниження планки” дискусії, яку не візьме новий директор? Чи “випад” проти стратегії новаторства засновника, яка і призвела до категорії “А”? А далі йде свідоме виключення Неллі Корнієнко із новоствореної “художньої ради”.

Особливо характерна історія відзначення річниці Леся Курбаса — “Вечір-спогад” за участю дітей учнів режисера. Тобто фактично “Вечір спогадів про спогади”, який готувався, по суті, потай від засновника Центру. Показ фото з сімейних архівів на кшталт “як А. Бучма в неглиже годував

гусей” або “привітання піонерів”, де про самого Леся Курбаса згадувалося дуже рідко, порівняно з минулорічною міжнародною конференцією нагадувало пародію і хуторянство, радикальне заниження фахового рівня Центру. Керівництво підтримує нав'язані науковцям Мінкульту додаткові нефархові теми, які викликали справедливе обурення співробітників. А вже сам факт нав'язування суперечить статуту Центру, згідно з яким стратегію затверджує власна вчена рада. Фактично це може призвести до суттєвого зниження науково-творчого потенціалу Центру. До того ж досвід минулого року, коли Міністерство культури навіть не поцікавилася замовленими темами, хоча вони стосувалися найнеобхіднішого — давно назрілої театральної реформи — свідчить про сумне панування “галочки”, до обслуговування якої намагаються звести інноваційний Центр. Натомість новий директор не лише проігнорувала справедливую позицію науковців, а й... вигнала їх із конференц-залу, узурпуючи його під свій “кабінет”.

Г. Веселовська любить говорити про високу мораль і чесність перед наукою. Але час нагадати, що за нею тягнеться шлейф задокументованого плагіату. Про це була скандальна публікація Сергія Васильєва, було звернення родини покійної Н. Чечель із приводу вчиненого Г. Веселовською плагіату до ІМФЕ ім. Максима Рильського і відповідь звідти з підтвердженням факту плагіату. Очевидно, ця справа потребує дослідження. Але навряд чи забруднений плагіатом науковець має право керувати таким Центром.

Тож під гаслом “оновлення” і “динамізації” нове керівництво демонструє неспроможність бути на рівні часу — працює в “совковому” режимі, де правлять бал неоригінальні проекти “для галочки”, створюються дисциплінарні й слідчі комісії (відмінені навіть за радянської влади); переставлення меблів як демонстрація “гарячої діяльності”, ще й пожежно небезпечної. Згорання стратегічних програм — поворот до “російського землячества” і “хуторянства”. Вочевидь, Центру Курбаса загрожує небезпека маргіналізації — з інноваційної, провідної в Україні і однієї з провідних у Європі установи він дрейфує убік звичайної “прокатної” інституції з невизначеними цілями, некреативними програмами, нечуттєвістю до нового світового наукового слова і думки. А вже це очевидна спроба повернення вектора Курбаса і Куліша “Геть від Москви” до вектора хуторянства, до “Геть від Європи” — найдоречніше гасло, що увінчує нині гарячкову “діяльність” Центру — корабля, що втрачає орієнтири...

Але на відміну від “Березолу” у пам'ятних 30-х, нині більшість колективу Центру Курбаса стала на захист засновника Неллі Корнієнко і стратегічних позицій, відвойовуючи своє законне право на належний європейський науковий і мистецький рівень. Тож чи не час припинити безглузду війну із Центром Курбаса — ззовні і зсередини? Адже ця війна з культурною елітою, цинічне “святкування” розстрілу Курбаса демонструє перед міжнародним співтовариством лише варварство тих, хто її розпочав? І попри все хочеться вірити якщо не у справедливість, то принаймні у здоровий глузд — “не різати курку, яка несе золоті яйця”...

Лариса БРЮХОВЕЦЬКА

Протягом вихідних узбережжя затоки Дніпра, що називається Собаче гирло, перетворюється на суцільне сміттєзвалище. Відпочивальники, насолодившись пікніком, лишають після себе пластик, порожні пляшки, недоїдки. Так, немов ніколи не чули про такі поняття, як культура, чистота. Тож замість території для відпочинку маємо зону бруду. І це не єдина забруднена місцина в нашому місті, такого неподобства вистачає. Ось і йдуть наші громадяни на відпочинок за кордон, у благополучні країни, де мешканці великих і маленьких міст, проводячи дозвілля на природі, не сміять. І не отруюють довкілля брудною лайкою. Де поводяться як люди, а не як люмпен кримінального розливу...

Останнім часом явище, аналогічне до згаданих наслідків вікенду, з'явилося і серед молодих кінорежисерів. У їхньому середовищі виникло навіть своєрідне змагання, хто вульгарніше й непристойніше висловиться, хто перемаже у вияві зневаги до глядача, пропонуючи йому різні нечистоти. Започаткували із очолили те змагання продюсер Д. Іванов і режисер В. Тихий, випустивши кілька років тому альманах короткометражок із промовистою назвою “Мудаки”. Тим самим продемонструвавши, що кіно можна робити, не докладаючи ні таланту, ні розумових зусиль, а тільки показуючи якнайбільше бруду, — і неодмінно прийде слава. Скандальна, хоча не зовсім така, як у Герострата, який нищив усе, що траплялося цінного. А можна ж усе, що має статус культурних цінностей, спершу перетворити на лайно. Аніматори (не плутати з аматорами) А. Лавренішин і Д. Коломойцев у трихвилинній стрічці “Українська література. Підручник для мудаків” саме так потрактували українську літературу, виявивши власне нутро нікчемного раба, якому невідоме поняття гріха, совісті й не потрібна культура, якого задовольняє життя на смітнику.

Дурне діло — не хитре. Справи забруднення мали успіх, до лідерів такого кіно потягнулася мова, і вже наступний альманах — “Україно, гудбай!” — шокував ставевими зляганнями. Голова Національної спілки кінематографістів привітав гудбайкерів із “досягненнями” на цьому фронті, зокрема, під час ушанування пам'яті Олександра Довженка в його рідній Сосниці. При цьому місцевим кіноглядачам сказав, що “Ядерні відходи” з того альманаху Спілка, яка програмувала свято, посоромилася показувати. Альманаху відчинили двері кінотеатри (результати прокату неві-

Бруд сірості

домі, та це в Україні не має значення — молодого глядача фільми в кінотеатрах, та ще й за гроші, не цікавлять; для перегляду на екрані власного ноутбука доступне практично все). Та найголовніше (о, радість!) чиновники Державного агентства з питань кіно України були зачаровані цим нашивдкурч зробленим альманахом настільки, що постфактум щедро профінансували його (схоже, що гудбайкери за допомогою Агентства скоро перейдуть до блокбастерів. Спостерігаємо нечастий в історії кіно випадок, коли смаки грошедавців і режисерів-виконавців збіглися).

Ну вгодили творці “Україно, гудбай!” кіночиновникам. Але глядач має й інші смаки і запити, не пов'язані з брудом і українофобією, як у згаданих короткометражках. Але для задоволення потреб такого глядача в державі коштів немає. О, незабутній Антоне Павловичу! Чому втратили силу Ваші слова? І скільки нинішніх Homo sapiens погодяться з Вами, що в людини все повинно бути прекрасно — і обличчя, і душа, і думки, і почуття?..

Із думок усе й починається — вони передують діям. Нам нав'язують думку, що нині таке-от кіно у світі й нібито альтернативи йому немає. У лекції 13 лютого 1956 року Олександр Довженко говорив студентам ВДКУ: “Адже всі ці “захоплюючі” американо-європейські фільми — це ж фарші з бійки, різного роду вбивств, кровопролиття тощо, це ж тухлятина, без якої старенька Західна Європа не може вже ні обідати, ні вечеряти.

Чому ці бійки, тваринна грубість, вбивство звили собі таке міцне гніздо, як сіль у страві? Не

А от справді талановитим, хто хоче створювати україноспрямоване кіно, сподіватися на підтримку Держагентства не доводиться. Орієнтири там чіткі: “Гудбай!”

25 січня випало взяти участь у прямому ефірі в передачі “На перетині думок” радіоканалу “Культура”, де йшлося про копродукцію в Україні. Представник Держагентства, жонглюючи загальними фразами й нічим не аргументуючи, твердив про цілковите благополуччя. Послухати — суцільні досягнення у кіновиробництві, в копродукції, всюди. А питання копродукції, до речі, назріло: не рік і не два держава виділяє кошти на зарубіжні фільми, де про Україну взагалі не йдеться, а в титрах не знайти українських кінематографістів (а якщо були, то уособлював їх Богдан Ступка, що знімався і в Польщі, і в Росії). Тож наша держава виявляла дивну щедрість у фінансуванні кіно, наприклад, російського. А чого ж, в Україні у 2010—2011 роках повнометражних фільмів узагалі не виходило, тоді як у Росії — до двох сотень на рік. Показовим у сенсі такої копродукції був Сергій Лозниця з фільмом “Щастя моє” (спільне виробництво Росії, Німеччини й України), який чиновники Держкіно і їхня піар-обслуга позиціонували як твір українського кіно, хоча, крім коштів і продюсера, від України не було там більше нічого — ні в знімальній групі, ні в самій історії, ні у мові фільму. Чиновники займалися натуральним окаямлюванням. Виділення коштів на підтримку зарубіжного кіно закінчилося скандалом. Він і спалахнув 2011 року у зв'язку з російським фільмом “У

бив, навіть у студентські роки, вміти оцінити його творчий потенціал. Серед нинішніх експертів, що вже три роки формують українське кіно, — представники антиукраїнства: ті, хто свого часу формували комерційне телебачення (брудне), а також ті, хто активно протидіяв дублюванню, озвученню і субтитруванню зарубіжних фільмів українською мовою.

Унаслідок такої (анти)державної політики в галузі кіно в Україні остаточно витіснено з кінопроцесу (за винятком Михайла Іллєнка) досвідчених кіномитців, закладено власне кіновиробництво, власний прокат (у розбудову нових кінотеатрів інвестували американці, де й показують своє кіно). Водночас країна стала донором для фільмів зарубіжних країн. Чи не абсурд? Історія з фільмом “У суботу” нічого не навчила, бо вже 2012 року виникла чергова скандальна історія з фільмом “Люби мене”, профінансованим Держагентством, — режисер, кажуть, мешкає в Туреччині, а фаховий рівень картини виявився настільки низьким, що не тільки через зміст, а й через неякісне зображення стрічку довелося нібито переробляти, і в результаті про це творіння чиновники, здається, вже забули. Зате у ЗМІ регулярно лунають реліції про досягнення, найсвіжіша з них: нам обіцяють 2013 р. за підтримки держави випустити 10 фільмів, а наступного — 20. Якщо й справді вийде така кількість фільмів, то які ж вони будуть, якщо морально-мистецький рівень залишиться тим же? Страшно, якщо цільовими й потенційними аудиторіями тих майбутніх фільмів будуть тільки невігласи, які легко піддаються моральному розтлінню. А вже можна робити висновки: глядацький попит потрапив під тиск державної пропозиції.

Справді, на всілякі прес-конференції та піар-акції Агентство не шкодує ні часу, ні сил. При цьому навіть інформацію, які фільми продукуються за кошт держави, на якій стадії виробництва того чи того фільму, не можна знайти на сайті Держагентства, а дізнатися про характер майбутніх фільмів і поготів. Та що там казати, якщо навіть готові стрічки довго ніде не демонструють. Схоже, що працівникам Держагентства йдеться тільки про самовихваляння та окаямлювання. Точно, як із платтям короля: усі придворні той одяг вихваляють, а насправді король голий.

Кіно має бути на різні смаки. Але у нас вивченням смаків ніхто не займається, поняття смаку анульоване. Україна — яскравий приклад того, як занепад кіногалузі є результатом фальшивої природи стосунків між владою та громадянами країни. Коли несправедно нажиті кошти витрачають на утримання телеканалів, які маніпулюють свідомістю мас на користь олігархічно-кланової влади.

І тільки неймовірні зусилля ентузіастів — кінорежисерів і педагогів Сергія Букваського, Михайла Іллєнка (його учениця Марина Врода здобула нагороду найпрестижнішого у світі МКФ), Василя Вітра, чий випускники і студенти тележурналістики майстерні минулого року здобули визнання в Італії, — не дозволяють остаточно викреслити Україну з кінематографічної мапи світу.

Кадр із фільму “Мудаки”

вб'єш когось у фільмі, не скинеш з поїзда — то й фільму нема?

Чи не варто зайнятися шуканням таких зображальних драматургічних засобів, які впливали б на емоційний склад глядача з меншою, а значно більшою благороднішою силою, ніж ці криваві троглодитські атрибути, які стали вже буквально інерцією”.

Це було сказано за часів “залізної завіси”. Після її падіння ми вже чверть століття живемо в умовах свободи. Свободи для каналізаційної труби, для троглодитських атрибутів і сміттєзвалищ. У результаті — молодь, яка першою прийняла на себе удар такого кіно, ним і захлинулася. І нині, уже сягнувши сорокарічного віку, вона кроїть своє кіно саме за такими лекалами.

суботу”, на цей, уже завершений фільм, Держагентство виділило більше 10 млн грн. Скандал набув розголосу в ЗМІ, але керівник Держагентства з кастри недоторканих — їй навіть і догани не внесли за нецільове використання державних коштів, тоді як такі дії протизаконні.

Є в Агентстві Експертна рада, функція якої відбирати проекти, подані на конкурс (конкурси оголошують по кілька разів на рік). Це відповідальна робота — адже справді талановито написані сценарії — великий дефіцит, і треба вміти за тислом, а часом сумбурно викладеною сюжетною канвою розгледіти щось вартісне. Безперечно, погляд експерта має базуватися на інформації про того, хто подає проект: що він уже зро-

Олесь ГОНЧАР: «В Дніпропетровську я почав існувати для наших жерців літературних»

Віталій АБЛПЦОВ,
Київ—Дніпропетровськ—Київ

В історії бувало, що за видатну постать сперечалося кілька міст. Хрестоматійний приклад: Флоренція, де Данте — поет високого європейського Відродження, народився, і Равенна, де йому довелося жити у вигнанні, претендували на право називати своїм класика світової літератури.

У вітчизняній літературі теж достатньо подібних прикладів.

Найперше скажемо про Олесь Гончара — нинішній рік є роком 95-ліття талановитого прозаїка. Відзначення ювілею відбулося у Києві, на Полтавщині, у Харкові, у Дніпропетровську та інших містах і областях. І це закономерно, адже, незважаючи на гостросюжетні дискусії на теми життя і творчості автора трилогії “Прапороносці”, романів “Собор”, “Людина і зброя”, “Твоя зоря” та інших книг, Олесь Гончар був і залишається у центрі уваги літературної гро-

Хранителем пам’яті про видатного брата вже ось понад півстоліття є 99-літня Олександра Терентіївна Сова

мадськості України (а якщо є зіткнення різних думок і оцінок, значить, є про що полемізувати, є що обговорювати. Важливо лише, щоб обмін думками відбувався у цивілізованих рамках, щоб, особливо опоненти Олесь Гончара, демонстрували і достатній рівень культури, і, головне, глибоке знання й розуміння уроків одного з Майстрів української прози ХХ століття).

У Дніпропетровську — на батьківщині письменника, віддано шанують свого земляка: зберігає будинок, де жив і працював майбутній прозаїк, у давньому місті на Дніпрі живуть його родичі й однодумці. Особливо багато прихильників таланту письменника у Дніпропетровському національному університеті імені О. Гончара та Національному гірничому університеті, обласній науковій бібліотеці імені Першовичів слов’янських Кирила та Мефодія, літературному й історичному музеях. Ці два ВНЗ, бібліотека і музеї демонструють Києву, як треба об’єднуватися заради утвердження здобутків вітчизняної культури й національної духовності. Адже, може, ми й не занадто задумуємося над цим, нині переживаємо надскладний процес осмислення (і переосмислення) себе, нашої історії, завтрашнього дня України. У Дніпропетровську гідно вшановують більшість тих, хто прославив

індустріальний гігант: споруджують пам’ятники, відкривають Алеї Слави, увічнюють імена видатних діячів у меморіальних дошках. І тут хочеться додати лише те, що добре було б краєзнавцям уважніше читати літопис і Катеринослава, й Дніпропетровська. Гадаю, що вдячна згадка про вихідців із Придніпров’я, котрі досягли значних успіхів на світових видноколах, тільки збагатить історію славного міста на Дніпрі. Наприклад, є епізодичні спогади про видатного американського біолога Катерину Есау (1898—1997), яка народилася в сім’ї колишнього мера Катеринослава. Її фундаментальне дослідження “Анатомія рослин” вважається у світовій науці Біблією анатомії рослин. Інший колишній катеринославець Едвард Гінцтон (1915—1998) став у США винахідником радарів, що зіграли значну роль у створенні системи протиповітряної оборони США. Ім’я Е. Гінцтона увічнене у Залі Слави заокеанської країни (цікаво, що генеральним конструктором радянської системи ПРО став теж катеринославець Г. Кисунько. Щоправда, тепер його батькішина — село Більманка (Куйбишеве), у Запорізькій області. Історію культури краю добре було б доповнити ім’ям живописця Петра Гримма (1898, Катеринослав—1979, Париж).

Серед письменників Дніпропетровська найяскравіші три зірки: Валер’ян Підмогильний, Віктор Петров-Домонтович та Олесь Гончар.

Незалежний Катеринослав 1918 року одержав і університет, і талановитого письменника, ім’я якого носить цей ВНЗ

І справді, 11 квітня 1918 року в передмісті звільненого військами Української Народної Республіки від більшовиків Катеринославі прийшов у світ майбутній автор роману “Собор” (твір був написаний на вулиці, яка нині називається Клубною в Амур-Нижньодніпровському районі міста). А через чотири місяці — 20 серпня 1918 року Міністерство народної освіти уряду Української Держави гетьмана П. Скоропадського затвердило проект статуту нового вищого навчального закладу.

Отже, Олесь Гончар народився і залишив цей світ у незалежній Україні (помер 14 липня 1995 року в Києві), а прожив життя в Українській Радянській Соціалістичній Республіці.

Уже ці обставини висували йому непросту долю.

Навчався майбутній прозаїк у Харківському університеті. З початком Другої світової війни потрапив на фронт. Був поранений, пройшов випробування й полоном, і СМЕРШем (радянська контррозвідальна каральна організація), знову воював...

Тож побачив кола Дантового пекла з його “Божественної комедії” не в уяві, а наяву.

Він мріяв стати письменником: старанно вивчав творчі уроки класиків вітчизняної літератури Василя Стефаника та Івана Франка, збирав матеріали для роману, присвяченого філософові Григорію Сковороді. Але провідною темою його творчості стала війна. Трилогія “Прапороносці”, романи “Людина і зброя”, “Циклон”, оповідання й новели ввели його до кола європейських авторів воєнної прози, де він став поряд із Генріхом Бьойлем, Гюнтером Грассом, Віктором Астаф’євим, Юрієм Бондаревим та іншими, кому пощастило повернутися живими з війни й виконати свій обов’язок перед товаришами по зброї — розповісти про пережите, застерегти майбутні покоління від глобальних мілітарних конфліктів.

До Харкова не повернувся, бо не міг

Іван Драч серед учасниць конференції

бачити міста, де пережив приниження окупантів (полонених червоноармійців ганяли міськими вулицями на роботу з холодногірського концтабору і Олесь Гончар над усе боявся, що хтось знайомий побачить його). Були й особисті причини.

Доля привела демобілізованого сержанта до Січеслава, до хати рідної сестри Олександри. Тут, у Ломівці, він знайшов душевну рівновагу й родину, а згодом подружню любов.

Після закінчення Дніпропетровського університету приїхав до Києва навчатися в аспірантурі Інституту літератури Академії наук України. Молодий прозаїк знайшов у столиці доброзичливих наставників і порадників, передусім Юрія Яновського.

“...все й перелилося в таку гарячу, таку одержиму любов до України...”

Суха чи Ломівка? Полтавщина чи Дніпропетровщина?

Відповіді на ці питання Олесь Гончар, здається, за життя не знайшов. Тому й згодився з варіантом: “Хай буде так, як усталилося і в шкільних підручниках, і в довідковій та енциклопедичній літературі” (на початку публікації вказана документальна дата — 11 квітня (за старим стилем 29 березня) — народження письменника згідно із записом у церковній книзі села Кам’янки Новомосковського повіту Катеринославської губернії).

Тож 95-річчя від дня народження Олесь Гончара відзначають і на Полтавщині, і в Дніпропетровську, і в Харкові, і в Києві, і по всій Україні.

У Дніпропетровську та області, на мій погляд, ювілейні заходи були масштабнішими — тут підготувалися до видатної події фундаментально. Обласна державна адміністрація підтримала ініційований громадськістю комплекс заходів, що розпочався рухом “Дніпропетровщина читає Олесь Гончара”. Популяризацію творчості видатного земляка дніпропетровці (передусім бібліотечні працівники й активісти) ведуть і вестимуть на літературних вечорах, лекціях, конференціях, конкурсах і читаннях. У місцевому музеї “Літературне Придніпров’я” відкрилася виставка, що познайомила охочих з новими документами, які розширюють знання про біографію письменника. Зокрема прихильники творчості автора “Собору” вперше побачили рукопис незавершеного роману Олесь Гончара “Великий Луг”, присвяченого видатному дніпропетровцю історіку Дмитрові Яворницькому.

Масовими були й події, що відбулися у Палаці студентів Дніпропетровського національного університету імені О. Гончара. Центральна подія — VI Всеукраїнська наукова конференція “Творча індивідуальність Олесь Гончара в українському літературному контексті”.

Відкрив захід ректор ДНУ професор Микола Поляков.

Емоційно зустріли присутні виступ поета Івана Драча. У своєму виступі “Олесь Гончар зблизка і на відстані” він наголосив: “Коли бачиш дух цього степу, цього краю, вашого університету, розумієш, що без Олесь Гончара немає української історії, українського духу, України”. Київські професори

Михайло Наєнко, Юрій Ковалів, луганець Олександр Галич та інші ознайомили учасників конференції з новими дослідженнями життя і творчості Олесь Гончара.

Конференцію вітала з Києва телеграмою дружина видатного прозаїка Валентина Гончар.

Завершився перший ювілейний день спектаклем студентського театру факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства “Відлуння” за повістю Олесь Гончара “Спогад про океан”. Юні самодіяльні талановиті актори й митці Наталія Ускова, Ліна Куц, Дарія Уланова, Єлизавета Білецька, Владислав Дозоренко, Андрій Євтушенко, Павло Колода, Артем Лівшиць та інші разом із режисером-постановником доцентом кафедри української літератури Олександром Гонюком відкрили глядачам захопливий зміст і психологічну напругу твору.

Гостинним був і директор Палацу студентів Вадим Стукало, який познайомив гостей університету з унікальною “Галереєю гетьманів України” (студенти — майбутні живописці, створили вірогідні портрети кількох козацьких вождів, чийх портретів історія не знає).

Поїздка до Новомосковська, де височить знаменитий козацький Троїцький собор, нагадала учасникам ювілейних заходів сторінки роману “Собор”...

А потім була Ломівка, де Олесь Гончар написав не тільки трилогію “Прапороносці”, а й романи “Собор”, “Твоя зоря”, “Тронка”.

Сюди приходили довгоочікувані послання з Києва від Юрія Яновського, Андрія Малишка, Петра Панча, котрі підтримували молодого прозаїка.

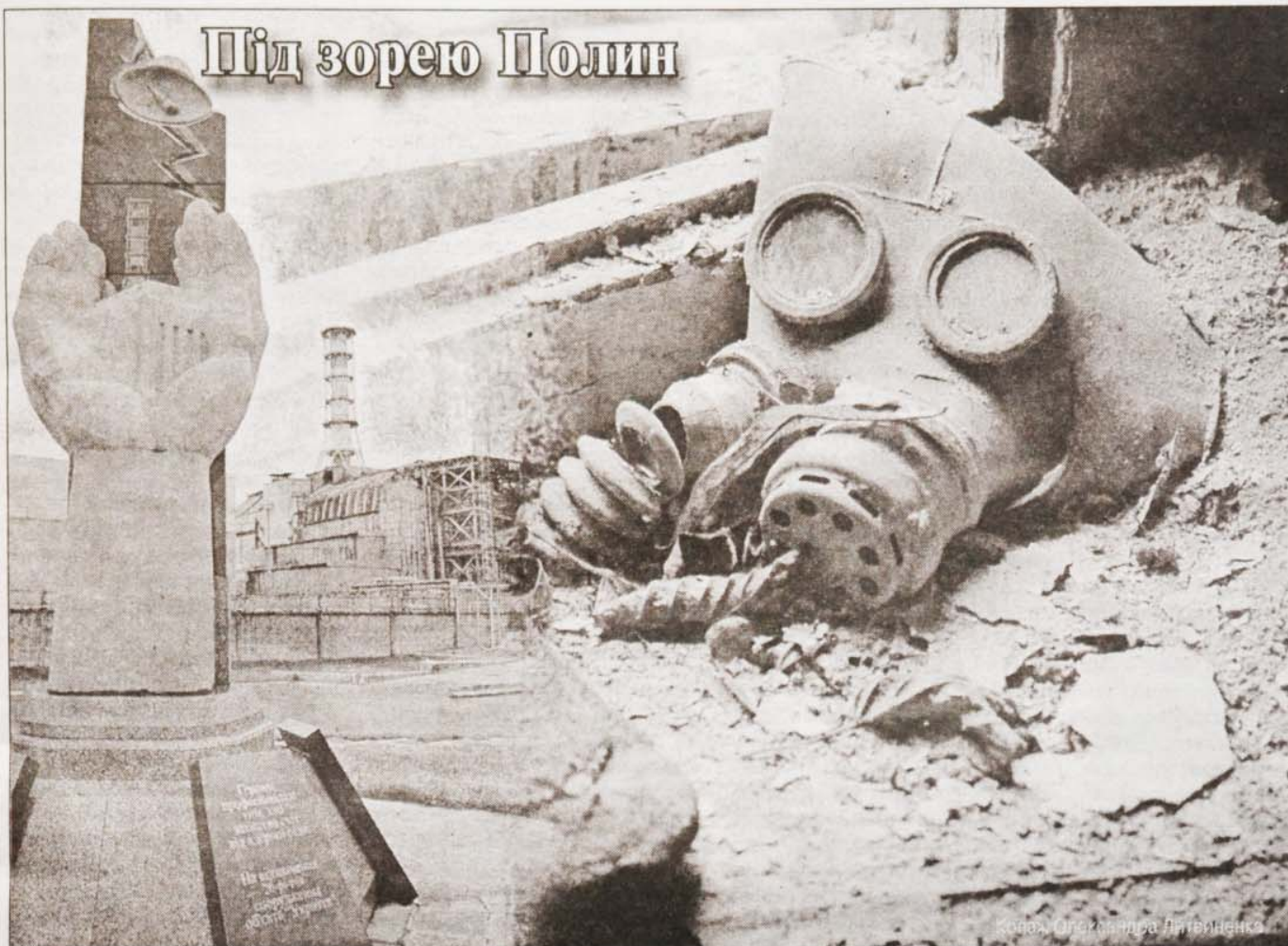
Хранителем пам’яті про видатного брата вже ось понад півстоліття є 99-літня Олександра Терентіївна Сова. Вона радісно зустріла гостей, розповіла про ломівські дні Олесь Гончара та його родини. Племінниця письменника Тетяна Гаврилівна пригощала науковців, запрошувала не забувати дороги до Ломівки.

Не знаю, як хто, а я, повертаючись до центру Дніпропетровська, дивувався тому, у яких неவிбагливих скромних післявоєнних умовах працював Олесь Гончар, пишучи головну книгу свого життя — трилогію “Прапороносці”. Її сторінки диктувала йому доба (сьогодні мало про це говоримо, але вже на початку 50-х світ стояв на порозі нового збройного конфлікту (ситуація в Югославії, Греції й загалом у Європі, поділ людства на протилежні за ідеологією дві частини тощо). Тому опоненти письменника глибоко помиляються, коли оцінюють трилогію за мірками нинішнього часу.

Дніпропетровську Ломівку Олесь Гончар і його родина не забували й по війні.

xxx

Дорогою до Києва, сподіваюся, в учасників весняних Гончарівських днів у Дніпропетровську виникла думка: “Мабуть, саме тут, у Ломівці, народилися слова автора “Собору”: “Дякую Богові, що дав мені народитися українцем”. Любити цей світ можна, лише захоплюючись до глибини власної душі якимось конкретним куточком рідної землі — тим, де народжуєшся.

Під зорею Полин

Петро АНТОНЕНКО

Перші у Верховній Раді сьомого скликання парламентські слухання, що відбулися минулого тижня, здавалося б, чітко окреслили проблему вже своєю назвою — “Про стан, заходи і перспективи подолання наслідків Чорнобильської катастрофи”. Спікер Ради **Володимир Рибак** у вступному слові констатував, що такі катастрофи “разом з іншою антропогенною діяльністю поставили світ на грань виживання”. І що “ядерна безпека не знає кордонів”. І які ж висновки? “Перший. Говорити правду... Другий. Завжди керуватися інтересами людей, особливо майбутніх поколінь, при прийнятті стратегічних рішень. Третій. Визнати неможливість вирішення глобальних проблем зусиллями одної країни”.

Правильні слова. Але ось ще одна констатація голови парламенту про Чорнобильські проблеми в Україні через 27 років після катастрофи: “Сьогоднішня кількість проблем, що вимагають вирішення, не зменшилася, навпаки, екологічні, соціальні, психологічні, медичні та інші негативні процеси загострюються і набувають системного характеру”. Але чому “загострюються” і “набувають”? Відповідь на це питання шукали учасники слухань. Серед них було мало самих парламентарів, які вкотре продемонстрували свою “громадянську активність”. У залі Ради були переважно представники виконавчої влади, наукових, громадських організацій, зокрема й чорнобильських.

Спершу вислухали представників урядових структур: виступила **Наталія Королевська**, очільник Мінсоцполітики. Наталія Юрївна нагадала статистику: сьогодні 2 мільйони 132 тисячі 257 осіб постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Серед них майже 117 тисяч — інваліди, понад 462 тисячі — потерпілі діти. Загальна

Чорнобильський синдром

Те, що з двохсот країн світу є одна, де сталася найбільша в історії людства техногенна катастрофа — аварія на Чорнобильській атомній станції — для нас сумна честь. Історії не розвернеш назад. Зостається лише сказати правду: ця катастрофа — один із найтяжчих злочинів комуністичного режиму. А з огляду на те, де саме була увігнана ця скабка в серце України, як проектувалася, будувалася і експлуатувалася ця станція, мусимо визнати, що ключове питання — як нам, українцям, жити роки й віки з цим Чорнобильським монстром? — перетворилося на вічне...

кількість чорнобильців меншає — відходять у інші світи, але інвалідів більше, теж із цілком зрозумілих причин — із роками здоров'я у жертв аварії не додається. Було озвучено і таке порівняння: жертв Чорнобильської аварії у нас більше, ніж населення таких європейських країн, як Латвія чи Словенія.

Пані міністр густо сипала цифрами, часто й за інші міністерства. “2013 року на соціальний захист осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, за різними бюджетними програмами Мінсоцполітики, Мінфіну, Міністерства надзвичайних ситуацій, а також з урахуванням витрат Пенсійного фонду, передбачено сумарно 11 мільярдів 170 мільйонів гривень”. Не забула додати, що це аж на 4,5 мільярда гривень більше, ніж 2009 року, тобто останнього року помаранчевої влади (можна б додати — і першого року світової економічної кризи). Але поділіть 495 мільйонів гривень, виділених на безплатне харчування учнів і студентів, потерпілих від аварій, — це приблизно 5 гривень на день. Ще промовистіше буде, коли розділити 370 мільйонів, виділених на оздоровлення понад двох мільйонів постраждалих: це по 160 гривень на рік на одну особу. “Оздоровитися” на ці гроші неможливо. Тому обрано інший варіант — чергу. Оздоровлюється на рік менше 20-ї частини постраждалих (89,5 тисячі), тобто всі оздоровляться за 20 років, до півстолітньої річниці аварії, — хто буде ще суший.

Урешті, міністр чесно визнала, що на виконання основного Чорнобильського закону, ухваленого ще 1991 року, щорічно потрібно понад 88 мільярдів гривень для двох мільйонів чорнобильців. Втішила тим, що, виявляється, “якщо подивитися на ситуацію в сусідніх країнах, це і Росія, і Білорусь, то там чимало постраждалих громадян мають нижчий рівень, ніж в Україні, соціального захисту”. Що тут сказати?

Чорнобильське законодавство має ще й суттєві прогалини. Одна стосується дітей, чий батьки громадяни, постраждалі внаслідок катастрофи. Часто такі діти від народження мають захворювання, пов'язані з Чорнобилем, що передалися їм у спадок від батьків. Але сьогодні, коли дітям виповнюється 18, вони втрачають право на соціальний захист і медичне забезпечення відповідно до Чорнобильського законодавства.

Друге питання стосується вдів ліквідаторів аварії на Чорнобильській АЕС, зазначила міністр. “До нас постійно звертаються жінки, які після смерті чоловіка повинні пройти “сім кіл пекла”, щоб довести, що смерть чоловіка настала внаслідок хвороби, пов'язаної із Чорнобильською катастрофою”.

Закінчення
на стор. 4

ЮРІЙ МУШКЕТИК: МИ ВИСТОЇМО!

3

БУКОВИНСЬКА “ПРОСВІТА”

6-7

ВАСИЛЬ РЯБИЙ ПРО МАРКІЯНА САВ'ЮКА

8-9

ГАРЯЧІ ТЕМИ КІНО І ТЕАТРУ

12-13

“ЗАЛІЗНИЙ МАМАЙ” — РОМАНУ КОВАЛЮ

16

Олег К. РОМАНЧУК,
публіцист, шеф-редактор
журналу "Універсум"

«Фашизм не прайдьот!», або Про політичні спекуляції українофобів

літичною грою, яку веде влада, аби відволікти увагу народу від проблем у державі.

Ще один приклад політичного анамнезу. Член такої собі "Російсько-української молодіжної палати" Володимир Рогов явно з провокаційною метою виголошує, що "марш вишиванок заключається в тому, що молодь одягає вишиванки, але насправді ми прекрасно знаємо, що вони йдуть зі свастикою, з портретами Бандери і Шухевича, прославляючи ідеї колабораціоністів, зрадників і тих людей, які намагались нав'язати тут націонал-соціалістичні порядки", а прес-служба Партії регіонів розпачливо волає, що "сегодня все громче раздаются нацистские призывы к физическому насилию и террору по отношению к инакомыслящим, людям другой веры, национальности, языковых традиций". Де, такі заклики? Покажіть.

Насправді в Україні зашкалюють печерні українофобні настрої: "Убий в себе украинца", "Хватит мычать на мове"... Це лише два приклади "злостісної реклами", на яку останніми днями звернула увагу газета "День", зауваживши, що тиражування антиукраїнських гасел здійснюється всупереч ст. 161 ККУ ("умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті..."), що карається позбавленням волі терміном до п'яти років. Редакція скерувала відповідний запит до Служби безпеки України. Чи буде реакція?

Одкровення донеччанина Євгенія Чернишова, розміщені на сайті "Русские в Украине" 27 лютого 2013 року, також нагтовхують на певні роздуми щодо бездіяльності українських правоохоронних органів: "...как бы русским ни был кандидат в президенты Украины, он никогда не может стать русским президентом. <...> Сама логика существования государства Украина, отдельного от остальной России, диктует киевской власти русофобскую линию. <...> Мы же, патриоты нашего Единого Русского Отечества, не должны заблуждаться насчет патриотизма власти на Украине, который неизбежно будет носить русофобский неонацистский характер до тех пор, пока эта часть Руси мнит себя "незалежной". <...> Те же, кто любят Отечество, кто живет одной только мыслью о его воссоединении, никогда не примут расколнической идеологии украинства, во грехе гордыни замышленного. Мы навсегда, что бы ни случилось, сохраним верность Русскому государству и Русской Православной Церкви! И обязательно воссоединим Святую Русь!"

"Сусід з каменем за пазухою" — під такою інтригуючою назвою (підзаголовок: "В яких випадках національна меншина стає п'ятою колоною?") у журналі "Дружба народів" 1995 ро-

ку побачило світ розлоге аналітичне дослідження московського журналіста Володимира Коваленка.

Автор наводить численні аналогії, ділиться цікавими спостереженнями, зіставляє факти з далекого минулого і сучасності, прискіпливо аналізує поведінку нашого північно-східного сусіда. Підтверджені наведених аргументів і передбачень за час, що минув, — сила-силенна. Слід зазначити, що в своїй публікації Володимир Коваленко використав оригінальні висновки працівника Амстердамського державного інституту військової документації Луї де Йонга (Louis de Jong), зроблені ним у книзі "The German fifth column in the Second world war" (Chicago, 1956). Через два роки це дослідження було перекладено російською московським видавництвом іноземної літератури під назвою "Немецкая пятая колонна во второй мировой войне". Завважимо, що спостереження Луї де Йонга все ще актуальні. Зокрема для розуміння конфліктних ситуацій, пов'язаних із російськими меншинами на території колишнього СРСР. При цьому, як Володимир Коваленко, між військовою і політичною п'ятими колонами, безумовно, існує чимало проміжних, перехідних варіантів. Їх українці відчували сьогодні в системі освіти, в Законі про мову, в безпековій та військовій сфері, у міжконфесійних конфліктах...

Трагедія України в тому, що у Верховній Раді чимало парламентарів просувають та захищають інтереси іншої держави, всупереч національним інтересам. "Так ось як вони діють за кордоном... Спершу вони займають ключові позиції в урядовому апараті, згодом ведуть в країні підривно роботу і нарешті викликають кризу, з тим, щоби ввести... війська за телеграмою, текст якої складається заздалегідь" (Луї де Йонг). Ця цитата стосувалась дій німецької п'ятої колони в Австрії 1938 року. Але.

Звернімо увагу, приміром, на "Заявление Всеукраинского Координационного Совета организаций российских соотечественников" від 2 грудня 2012 року, оприлюднене на інформаційно-аналітичному порталі "Русский мир Запорожья". Ось лише кілька фрагментів: "Об угрозе политического реванша коалиции украинских националистов, противоправности и недопустимости планов, вынашиваемых украинскими националистами по запрету деятельности Коммунистической партии Украины <...> Сегодня украинские националисты, значительная часть которых культивирует откровенно неонацистские взгляды, заявляют о своём намерении захватить власть на Украине, пытаясь таким образом взять реванш за поражение своих идейных предшественников во Второй Мировой войне на стороне гитлеров-

ской Германии, за состоявшийся провал украинского националистического режима, окрашенного в "оранжевые" и "бело-сердечные" цвета. <...> Партия "Русский блок" зарекомендовала себя как молодая и энергичная политическая сила, твердо стоящая на позициях русско-украинского единства, представители которой активно выступают против политики принудительной украинизации. В этой связи, Всеукраинский Координационный Совет организаций российских соотечественников, заявляет о том, что расценивает заявления украинских националистов, требующих запрета деятельности Коммунистической партии Украины и Партии "Русский блок", как провокационные и противоправные действия, направленные против интересов русского и русскокультурного населения Украины. <...>

Мы обращаемся к руководству Российской Федерации с призывом не допустить ситуации, когда представители левопатриотического движения, русских и пророссийских организаций Украины будут вынуждены в одиночестве противостоять узурпировавшей власть на Украине альянсу украинских националистов, подстрекаемых и поддерживаемых западными державами. (Це ж у який спосіб керівництво РФ "не допустить ситуації"? — О. Р.)

Российское государство создавало на территории Украины индустриальные центры, заселяло юго-восточные регионы русским населением [Посилаючись на опубліковані в Україні документи з розсекречених архівів ЦІАНХ СРСР. Ф. 5675. Оп. 1. Д. 33. Л. 56], Володимир Коваленко пише, що "переселення росіян аж ніяк не було спонтанним, а старанно планувалося Кремлем: кількість, строки, заходи матеріального заохочення, забезпечення транспортом, житлом тощо. Так, лише 1933 року, коли мільйони українських селян були виморені штучно викликанним голодом, з Горьківської області в Одеську було переселено 2120 селянських господарств, з Івановської в Донецьку — 3527, з Центрально-Чорноземної в Харківську — 3800, із Західної (тобто Смоленської) у Дніпропетровську — 6679 господарств. (Переселення, як бачимо, йде не на Київщину чи Полтавщину, а саме в ті області, де й без того процент російського населення найвищий). Усього ж в Україну тільки за цей 1933 рік 329 ешелонами було перевезено 21 856 господарств колгоспників з усім майном (117 149 чоловік)!", формувало здесь русскокультурную среду. Поэтому мы твердо считаем, что руководство Российской Федерации имеет полное моральное право (?) оказывать действенную (?) поддержку всем пророссийским антинационалистическим силам Украины, быть вместе с русским и русскокультурным населением Украины в борьбе против политических притязаний и пося-

гательств украинских националистов и неонацистов.

Перед лицом угрозы националистического реванша на Украине, мы, члены Всеукраинского Координационного Совета организаций российских соотечественников, призываем крепить единство представителей русских и пророссийских организаций, левопатриотических и народно-патриотических сил, всех здоровых сил общества в борьбе за неотъемлемое право многонационального народа Украины жить в союзе с Российской Федерацией, свободно развивать русскую культуру и использовать русский язык на территории государства Украина как государственный наравне с украинским языком. Вместе — мы сила! Национализм не пройдет! Будущее Украины — в Союзе с Российской Федерацией!"

Чи мав рацію Володимир Коваленко, написавши статтю "Сусід з каменем за пазухою"? Питання навіть не риторичне.

До речі, про націоналізм. Видатний англійський політик, прем'єр-міністр Великої Британії Бенджамін Дізраелі, єврей за національністю, постійно наголошував, що національне питання — ключ до всіх загадок світової історії. Він категорично стверджував: "Національна приналежність — єдина істина".

Давід Мільман, помічник головного рабина України, під час телевізійного ток-шоу після прем'єри документального фільму "ДНК-портрет нації" на ТРК "Україна" (листопад 2012 року) акцентував, що "є націоналістом, а націоналізм — це основа національної ідеї. Без поваги до себе жодна країна не може існувати. Я вдячний цьому фільму, який намагається повернути народу України почуття поваги до себе. Бо тільки поважачи себе, можна поважати інші народи. <...> І коли люди України перестануть вважати себе малоросами і почнуть себе поважати — хай вони називають себе арійцями, хай вони називають себе націоналістами".

Є питання?

Р. С.

15 квітня 2013 року на сайті <http://blogs.pravda.com.ua/authors/kolesnichenko/516bf628879ea/> Вадим Колесніченко, співголова Міжнародного антифашистського фронту(?), безпеліційно вирік: "Маски знято. Всі ж нікчемні спроби відвести увагу громадськості від злочинної діяльності ОУН, УПА, СС "Галичина" та інших організацій цього штибу, які ми зараз спостерігаємо в окремих ЗМІ, не просто приречені на поразку, і є жалюгідним плагіатом діяльності українських націонал-фашистів". Закономірно постають питання: кому адресована ця войовнича сентенція? Що має означати? Яку мету переслідує? Поживемо-побачимо. Та для думаючих, логічно мислячих українців, гадаємо, все зрозуміло уже й зараз.

Закінчення.
Початок на стор. 1

Чорнобильський синдром

Голова Державного агентства України з управління зоною відчуження **Володимир Холоша** назвав "одним із важливих завдань мінімізації наслідків катастрофи комплексне медико-санітарне забезпечення постраждалих". Наскільки воно "важливе", свідчить така цифра: торік на лікування постраждалих виділили 42 мільйони 440 тисяч гривень, що дозволило пролікувати трохи більше 215 тисяч постраждалих. Одного з десяти і на суму близько 200 гривень. Якраз на упаковку не найдорожчих ліків.

Утім, голова агентства мав говорити про те, як бути з "чорною" зоною. "Щодо зони відчуження та зони безумовного обов'язкового відселення, то це територія високої техногенної небезпеки площею близько 2600 квадратних кілометрів і вона є найбільш забруднена радіонуклідами". За 27 років, заявив урядовець, "виконано значні обсяги робіт, спрямовані на поліпшення радіаційного стану зони відчуження". Настільки "значні", що тут промовець вдався до хитрої арифметики — "проведена дезактивація території площею понад 30 тисяч гектарів". Квадратний кілометр — це 100 гектарів. Тобто, більш як за чверть століття очищено... аж 300 квадратних кілометрів, дев'яту частину. Отже, за 235 років усе буде "поліпшено".

"Прогрес" у будівництві сховища відпрацьованого ядерного палива Чорнобильської АЕС, на думку голови агентства, полягає в тому, що нарешті завершено проектні роботи. До 30-ї річниці аварії запрацює і саме сховище.

Велике пожвавлення в залі парламенту викликав виступ заступника голови правління Пенсійного фонду України **Валентини Никитенко**. Адже сьогодні в органах фонду на обліку майже 879 тисяч потерпілих від ката-

строфи. Багато з них перебували і в залі Ради. А не так давно стояли на багатотисячних мітингах чорнобильців під стінами вищих органів влади, вимагаючи записаного в законах. Марно. На 1 квітня 2013 р. на розгляд в судах перебувало 346 тисяч справ за позовами постраждалих від Чорнобиля на загальну суму 4,9 мільярда гривень. І коли представники фонду почала сипати абстрактними цифрами "підкування про чорнобильців", залунало "Ганьба!"

Натомість торік Державна фінансова інспекція та правоохоронні органи виявили майже дві тисячі випадків фальсифікації документів для отримання статусу чорнобильця. Хто може фальсифікувати такі документи, здогадатися неважко.

Поміляються ті, хто вважає, що атомна біда обмежується лише Чорнобилем. Ось цитата з виступу заступника міністра охорони здоров'я **Олександра Толстона**: "Населення, яке отримало опромінення від штучних джерел іонізуючого опромінення в Україні, можна поділити на 3 основні групи. Персонал та пожежні ЧАЕС, військові учасники ядерних випробувань у колишньому СРСР з діагнозом гостра променева хвороба, інші групи постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. Оперативний персонал діючих атомних електростанцій, персонал 30-кілометрової зони, а також персонал, зайнятий на роботах у перетворенні об'єкта "Укриття" в екологічно безпечну систему, а також персонал заводів, шахт, ядерно-паливного циклу та населення, яке проживає в зонах атомних електростанцій, урановидобувних та уранопереробних підприємств та їх сховищ". Вражаючий і сумний перелік. До цього варто додати, що вчені давно б'ють тривогу з приводу того, що навіть без ава-

рій працюючі атомні станції завдають серйозної шкоди довкіллю і здоров'ю населення.

Далекою від мажорних реалій була доповідь голови профільного Комітету Верховної Ради з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи **Ірини Сех**. І не тому, що вона є представником опозиції, врешті, парламент на те і є вищим представницьким органом народу, щоб контролювати виконавчу владу. Перше засідання Комітету не випадково було зроблене виїзним і саме на Чорнобильській станції. Ось уже 12 років, як її офіційно "зупинено", але чи не загато затягся цей процес? Голова комітету констатувала, що "і через 12 років після остаточної зупинки станції основні витрати йдуть на підтримку безпеки станції, а не зняття її з експлуатації". Спливли терміни першочергових заходів зняття АЕС з експлуатації, перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, а проблеми не вирішені. Відставання — на роки.

А чого дивуватися? Ще 2010 року завершився термін дії загальнодержавної програми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. І ось уже четвертий рік (!) переноситься термін подання на розгляд парламенту нової програми.

Ще 2008 року Верховна Рада ухвалила постанову, якою зобов'язала Кабмін внести на розгляд парламенту зміни до Закону про статус і соціальний захист постраждалих від Чорнобиля та Закону про правовий режим територій, що зазнали забруднення внаслідок катастрофи. Жодної реакції.

В Україні чекають гарантованого законом житла близько 38 тисяч сімей постраждалих від катастрофи, з них близько 10 тисяч сімей інвалідів-чорнобильців. І

що ж? За 2011—2012 роки забезпечено житлом лише 555 родин. Тож черга, якщо нічого не зміниться, зникне через 136 років.

Важко йти проти фактів. Навіть депутат від Партії регіонів **Сергій Глазунов** зазначив: "Чорнобильський закон ніколи не виконувався більше ніж на 57 % у вартісному еквіваленті в перші роки після його ухвалення і близько 10 % в останні роки". Депутат комуніст **Адам Мартинюк** порушив ще одну проблему — забезпечення інвалідів, зокрема й чорнобильців, автотранспортом. Якщо й далі забезпечуватимуть ним по 1,8 тисячі осіб, як торік, то черга зникне через 50 років.

Андрій Павловський, депутат від "Батьківщини", нагадав про розпорядження глави Уряду, яким той заборонив виконувати судові рішення про виплату пенсій і соціальної допомоги чорнобильцям. А новий Держбюджет фактично обмежує дію законів про соціальний захист чорнобильців. Там записано, що пенсії, соціальні допомоги у повному обсязі виплачуватимуться тільки тоді, коли у держави будуть кошти. А влада завжди казатиме чорнобильцям, що коштів не вистачає.

Депутат **Валерій Кальченко** нагадав, що за так званої "нової" влади це вже другі Чорнобильські слухання, попередні були 16 березня 2011 року. "Із 23 рекомендацій, які надали уряду, виконано з натяжкою і частково лише 4. Що це таке? Це зневага до чорнобильців і до Верховної Ради". Нагадав депутат і про дивну практику, коли прямі норми чорнобильських законів уряд підмінює своїми постановами, а також про положення Держбюджету, про яке згадав Павловський. Їх визнає неконституційними навіть прихильний до влади Конституційний Суд України. Останнє таке

роз'яснення в парламенті отримали 9 квітня цього року.

Хоч би що ми говорили про Чорнобиль, але це більше ніж техногенна проблема. Про політичну складову слушно нагадав депутат фракції "Свобода" **Андрій Мохник**: "Чому Україна на своїх плечах вже майже 30 років виносить проблему Чорнобиля? Треба поставити питання про те, щоб Російська Федерація як правонаступниця Радянського Союзу відшкодувала збитки по Чорнобилі".

Цілком резонно. Та про що говорити, коли в Радянському Союзі (про це також нагадали на слуханнях) ще 14 грудня зловісного 1986 року влада заявила своїм громадянам і світові про "завершення ліквідації наслідків Чорнобильської аварії". А "завершенню" вже майже три десятиліття і кінця поки не видно.

Голос рядових чорнобильців і на цих слуханнях почувли мінімально. "Не вистачило регламенту". Чинівники поспішали.

Звичайно, чорнобильський рух подрібнений, як і загалом громадський сектор країни. І, схоже, що подрібненість влада інспірує, принаймні використовує її, аби запобігти справді потужному громадському рухові. Не було консолідації чорнобильців і на цих слуханнях. Та люди прагнули сказати про наболіле. Не встигли. Як заявив голова "Всеукраїнського об'єднання ветеранів Чорнобиля" **Володимир Проскурін**, "я їхав сюди 500 кілометрів, щоб отримати на виступ дві хвилини", а голова Спілки інвалідів Чорнобиля **Сергей Красильников** сказав ще різкіше: "Якщо влада не чує народ, то, мабуть, треба міняти владу".

Чи почує влада цього разу? Чи знову потонемо в морі слівес, невиконуваних законів і постанов, у океані складних чорнобильських проблем?

Петро АНТОНЕНКО

Громадський комітет «Примирення між народами» про українсько-польське примирення

світової війни, коли зазнали знишень з боку двох тоталітарних режимів — нацистського і комуністичного. Українці та поляки не раз допомагали один одному пережити ці страшні дні, а іноді пасивно спостерігали за стражданнями інших, заклопотані власним виживанням. В історії, на превеликий жаль, були й трагічні сторінки, коли ми піднімали зброю один проти одного, жертвами чого стали тисячі невинних людей по обидва боки.

Висловлюємо своє ширше співчуття нашим сучасникам-полякам, нащадкам тих, хто загинув чи постраждав тоді від рук українців, так само й — нащадкам українців, які загинули чи постраждали від рук поляків. До цього нас спонукає, зокрема, згадування трагедії, яка сталася на Волині сімдесят років тому. Схиляємо голови перед пам'яттю усіх жертв, запрошуємо до молитви про них і закликаємо зробити все можливе, аби подібного більше ніколи не сталося!

Аналізуючи сучасність, яка нам засвідчує двадцять років добросусідства, ми із задоволенням заявляємо, що так повинно бути завжди, це наша велика мета. Ми просимо наших співвітчизників і братів-поляків подивитися на минуле крізь призму сучасності та визнати, що нинішній стан нашого добросусідства був ви-

стражданий у віках, що конфлікти минулого ніколи не були фундаментом нашого життя.

Ці конфлікти були частиною історичного процесу, який зрештою привів нас до сьогоднішнього, і це треба прийняти, а не шукати помсти. Теперішнє наше завдання — зробити все, щоб таких страждань, а особливо жертв, більше в наших взаємовідносинах ніколи не було.

Спільною основою наших національних самобутностей, без сумніву, є віра в Ісуса Христа, яка нас єднає і творить дітьми одного Небесного Отця. Тому ми повинні визнати, що обидва наші християнські народи впродовж століть неодноразово переступали через Божі заповіді, чинили зло. Але ми, тепер суші діти наших християнських народів та діти Божі, мусимо визнати прогрішення наших предків, простити від їхнього імені один одному страшні гріхи, вчинені супроти інших, бо: "Якщо ви прощатимете людям провини їхні, то простить і вам Отець ваш Небесний. А коли не будете прощати людям провин їхніх, то і Отець ваш не простить вам провин ваших" (Євангеліє від Матвія 6, 14—15). Так уже зробили посередні учасники конфлікту, які свого часу не лише зумили зупинити взаємне кровопролиття, а й піднялися разом на боротьбу проти спільного ворога — комуністичного режиму. Тим паче здатність до вза-

ємного прощення маємо проявити ми, їхні нащадки, які живуть в інших умовах, найкраще придатних до гармонійного співіснування.

Як добрий задаток, маємо на сьогодні приклади такого взаємного прощення, здійснені ієрархами наших Церков у 1946, 1987 та 2005 роках. 2003 року пролунали спільні заяви українських та польських інтелектуалів, а також офіційних представників обох держав — спочатку найвищих законодавчих органів (Верховної Ради України та Сейму Республіки Польща), а відтак — президентів України та Польщі. Тож на сьогодні маємо надзвичайно важливі для обох народів довершені акти взаємного прощення.

Ми повинні йти далі, розвивати наші добросусідські стосунки. Саме вони будуть гідним пам'ятником загиблим, свідченням того, що трагедія навчила нас жити по-християнськи.

А ще ми повинні берегти дотеперішні досягнення, не дати можливості безвідповідальним політикам-реваншистам, котрі продовжують плекати почуття взаємної ненависті, хочуть перетворити пам'ять про важке минуле в інструмент, яким руйнують сьогоднішнє порозуміння.

Політики, які мають державницьке мислення та дбають про добро свого народу, вже сказали своє слово у цій справі і тепер повинні дбати про перспективи май-

бутнього. Дискусії довкола причин, масштабів і наслідків українсько-польського конфлікту нехай продовжують історики. Вони мають максимально повно описати цю трагедію і тим самим забезпечити наші народи вкрай потрібною їм історичною правдою.

Певні, що нашу ініціативу, спрямовану на збереження взаєморозуміння та добросусідства, підтримають небайдужі громадяни України та Польщі. Адже всі ми пам'ятаємо вічну євангельську істину: "Як хочете, щоб вам люди чинили, так і ви чиніть з ними" (Євангеліє від Луки 6:31).

Лише разом ми зможемо віддати належну данину загиблим і гарантувати мирне та гармонійне співжиття теперішньому та майбутнім поколінням українців та поляків.

Леонід КРАВЧУК, перший президент України;
ФІЛАРЕТ, Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України;
Високопреосвященніший **СИМЕОН**, митрополит Вінницький і Барський УПЦ;
Кардинал **Любомир ГУЗАР**, Емеритованый Верховний Архієпископ УГКЦ;
Іван ВАСЮНИК,
Володимир В'ЯТРОВИЧ,
Мирослав МАРИНОВИЧ,
Марія МАТЮС,
Борис ОЛІЙНИК,
Ада РОГОВЦЕВА,
Ігор ЮХНОВСЬКИЙ

Київ, 3 квітня 2013 року

Вели збори відомі просвітяни: голова Чернігівської обласної організації Української народної партії, народний депутат 4-го скликання Володимир Ступак, представник Головної Ради ВУТ "Просвіта", журналіст "Слова Просвіти" Петро Антоненко, директор музею-заповідника Ігор Коцюбинський. Зі звітом про роботу організації виступила голова міського об'єднання "Просвіти", поетеса, освітянка та громадський діяч Надія Галковська.

Більшість виступів учасників зборів були гострими, критичними. Просвітяни висловлювали рішучість покінчити з тривалим застоєм у житті організації. Чимало також говорилося, що організація має бути масова і демократична, тобто, до її роботи необхідно залучати якнайширше коло просвітян, а всю роботу керівних органів вести гласно, прозоро, під контролем громадськості. Цього вимагає і Статут ВУТ "Просвіта", про потребу суворого дотримання якого також ішлося на зборах. І це особливо важливо в умовах наступу шовіністичних, антидержавних сил на все українське. Про це явище теж говорили просвітяни.

Загальні збори доручили новообраній Раді відновити роботу комісії "Просвіти" із контролю за дотриманням Конституції України щодо застосування державної мови в діяльності державних, комунальних, приватних структур Чернігова.

Просвітяни Чернігова — за переімени в роботі організації

У Чернігівському літературно-меморіальному музеї-заповіднику Михайла Коцюбинського відбулися звітно-виборні загальні збори Чернігівського міського об'єднання Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка.

Було обрано керівні органи міського об'єднання товариства — Раду і Контрольно-ревізійну комісію. Головою об'єднання обрали молодого, але вже досвідченого і авторитетного громадського діяча Андрія Глухенького, який активно працює в Товаристві, був депутатом місцевих рад.

Загальні збори просвітян Чернігова засвідчили, що "Просвіта" — об'єднання патріотичних, національно-демократичних сил незалежно від їхньої політичної належності, а не пропагандистський підрозділ однієї партії.

Учасники зборів ухвалили Звернення до Чернігівської міської ради.

ЗВЕРНЕННЯ

Чернігівського міського об'єднання товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка до Чернігівської міської ради з приводу наруги над пам'яттю борців за волю і незалежність України

19 квітня 2013 року на розгляд сесії Чернігівської міської ради винесено питання про надання новоутвореним вулицям таких назв: імені Лазаря Барановича, імені Короткова, імені Галанова, імені Героїв Крут. Утворення цих нових вулиць відбувається

у зв'язку зі скандальною котеджною забудовою на земельній ділянці біля пологового будинку на розі вулиць 1-го Травня — ім. Маресьєва. Це будівництво відбувається на землях, які колись входили до ботанічного саду в урочищі "Ялівщина". Пізніше їх використовували радгосп "Деснянський", КСП "Квіти Чернігова" і згодом скандально розпаявали як землі сільськогосподарського призначення і приватизували.

7 липня 2011 року, напередодні 20-ї річниці незалежності України, обласні організації Української народної партії і Товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка звернулися до Чернігівського міського голови з пропозицією про перейменування та повернення історичних назв вулиць Чернігова. Серед них була пропозиція перейменувати вулицю 50 років ВЛКСМ на вулицю Героїв Крут, а вулицю 50 років СРСР на вулицю Лазаря Барановича.

Однак присвоювати імена Героїв Крут і Лазаря Барановича новим вулицям саме в районі скандальної забудови — урочища "Ялівщина", при категоричній незгоді з цим "Просвіти" і УНП, щонайменше провокаційно.

Викликає подив і одночасне найменування, за пропозицією міського комітету Комуністичної партії, новоутворених вулиць Чернігова на честь ще двох партизанів Великої Вітчизняної війни (Короткова і Галанова). Прізвища обох цих "великих історичних постатей" радянської епохи навіть не згадуються в енциклопедичному довіднику "Чернігівщина" (Київ, "Українська Радянська Енциклопедія", 1990).

Це відбувається на тлі повного ігнорування міською владою подання обласних організацій УНП і Товариства "Просвіта" від 13 грудня 2011 року про приведення до норм українського правопису назв вулиць і провулків Чернігова в рамках підготовки до Всеукраїнського перепису населення, що планувався на 2012 рік. Ідеться про вулиці Василькова, Музикальна, Овразна, Розсвітна, Сиренєва.

А ті провокаційні найменування нових вулиць Чернігова — пряма наруга над пам'яттю борців за волю і незалежність України і збурюють напругу в суспільстві.

Вл. інф.

Портрети духовних пастирів

18 квітня 2013 р. Національний заповідник "Софія Київська" відкрив виставку портретів діячів православної церкви XVII—початку XX ст. Життя і діяльність духовних пастирів були нерозривно пов'язані з Будинком митрополита Софійського монастиря. Протягом двох століть його стіни прикрашали, поряд із численними іконами й зображеннями імператорів, портрети архієпископів і подвижників Церкви. Тому вибір приміщень теперішнього музею "Будинок митрополита" для експонування живописних портретів церковних діячів із фондів колекції Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника не випадковий.

Серед представлених портретів — зображення тих архієпископів і митрополитів, які брали безпосередню участь у спорудженні Будинку митрополита: Варлаама (Ванатовича), Рафаїла (Заборовського), Тимофія Шербацького, а також тих, хто зробив вагомий внесок у розбудову, розвиток і дослідження Софійського монастиря: Євгенія (Болховітінова), Іоанна Леванди, Петра Лебединцева. Невід'ємна складова портретної колекції — зображення канонізованих духовних діячів: просвітителя, митрополита Петра (Могили) і мученика, митрополита Володимира (Богоявленського).

Прес-служба Заповідника

Фестиваль Князя роси

Михайло СЛОБОДЯН, член Всеукраїнського товариства "Просвіта" імені Т. Шевченка

Третій рік поспіль з ініціативи заслуженого діяча мистецтв України, головного редактора "Буковинського журналу", директора музею Володимира Івасюка, письменника Мирослава Лазарука з с. Перерів на Коломийщині день пам'яті Шевченківського лауреата, колишнього політв'язня, поета Тараса Мельничука відзначають наприкінці березня літературним фестивалем "Від Гуцулів до країв донецьких".

Цього року він тривав три дні. Мельничуківські лауреати, поети Ніна Гнатюк, Василь Герасим'юк, Василь Рябий, Василь Клічак, Василь Шкурган, Ярослав Ясінський, Іван Війтенко, а також Анна Космач, Роман Киселюк, Василь Карпюк, Наталія Ткачик та інші читали вірші в Чер-

нівцях і в Косові, ділилися спогадами про Тараса Мельничука, якого шанувальники назвали за однойменною книжкою поезій Князем роси. Учасники фестивалю відвідали й поновили в рідному селі поета Уторопи його музей новими експонатами.

Традиційно редакція "Буковинського журналу" визначила нового лауреата літературної премії "Князь роси" імені Тараса Мельничука. Ним став поет зі Старих Кут на Косівщині Микола Близнюк — побратим Мельничука.

— Цей фестиваль під орудою нашого крайянина Мирослава Лазарука можна назвати просвітянським, адже пропагується творчість співця Карпат, — сказав голова Коломийської "Просвіти" Василь Глаголюк. — Це духовне відродження, утвердження рідного красного слова, за що віддав життя поет-мученик Тарас Мельничук.

Учасники фестивалю біля пам'ятника Т. Мельничуку в Уторопах

Відійшла до Господа Богдана ПИЛИПЧУК (20.09.1922—20.04.2013)

Із глибоким сумом громадськість сприйняла звістку про те, що 20 квітня покинула земний світ високодостоїнна мешканка Львова, самовіддана патріотка України Богдана ПИЛИПЧУК.

Навряд чи в котрійсь із львівських патріотичних організацій не знали цю тендітну жінку із паличкою в руках, живою енергією в руках і напором молодечими синіми очима.

У "Просвіті", Союзі Українок, Лізі Українських Жінок, Товаристві політв'язнів, Братстві воїнів УПА, "Рідній школі" знали і шанували цю невтомну Патріотку, яка з юних літ і до останнього подиху понад усе любила Україну.

Усе її життя — яскраве тому підтвердження.

Богдана-Мирослава Пилипчук народилася й виросла у селі Задвір'я Буського району на Львівщині. З юних літ брала участь у культурному житті й у суспільній праці в рідному селі. Там зародилася в її душі всепоглинаюча любов до України й українського народу, яка ніколи не покидала її.

Ця любов привела її 1941 року до лав ОУН. Самовіддано працювала вона в робітничій юнацькій сітці Львова, повсякчасно й наполегливо виконувала різні доручення організації: розповсюджувала літературу, працювала в товаристві "Сила", у читальні "Просвіти".

1943 року Богдана дістає наказ Проводу перейти в підпілля, на Тернопільщину. Після ідеологічно-червонохрестівського вишколу Богдану направляють у Чортківську округу в розпорядження обласної провідниці "Юнацтва" — "Іскри" (Мирошави Юрчинської). Тут її псевдо "Віра" змінили на "Криця".

До речі, якими характерними були її псевда! Чудово відбивали основні риси Богдани. Спочатку — "Віра", бо понад усе вірила в український народ, у здобуття Україною незалежності. Потім — "Криця". Видно, Провід відзначив крицеву стійкість цієї тендітної дівчини.

Богдана Пилипчук була не лише свідком, а й активним учасником творення УПА, свідком масового патріотизму тодішніх українців... Такими ж якостями і сама відзначалася.

У жовтні 1948 р. Богдану Пилипчук заарештували на Дрогобищині. Засуджена Львівським Воєнним трибуналом за статтю 54-1а, 11 на 25 років ув'язнення позбавлення прав. Вирок відбувала — у Сибіру, в Тайшетському ОЗЕРЛАґу на найважчих роботах.

Звільнена в грудні 1956 року, повернулася в Україну, спочатку в м. Долину, де з труднощами знайшла роботу, працювала бухгалтером. Ще багато переслідувань витерпіла...

Від 1971 р. — у Львові. З 1991 року активно включилася у діяльність патріотичних організацій (Конгрес Українських Націоналістів, Братство-УПА, "Просвіта", Союз Українок, Ліга Українських Жінок, "Рідна Школа" та ін.).

"Нині, — говорила п. Богдана, — я тішусь незалежною Україною, як мала дитина, бо стільки радості на старість..." І не лише тішилася, а й брала активну участь у різноманітних заходах:

конференціях, презентаціях, зустрічах із молоддю.

А скільки праці й зусиль доклала Богдана Пилипчук у збиранні інформації про жінок-учасниць визвольної боротьби! У тому, що Лізі Українських Жінок вдалося видати унікальний трийомний енциклопедичний довідник "Українська жінка у визвольній боротьбі 1940—1950 рр." за редакцією Надії Мудрої, є велика частка роботи Богдани Пилипчук.

Минулого, 2012 року, на урочистому засіданні з нагоди Дня Незалежності України міський голова Львова Андрій Садовий, відзначаючи кращих діячів Львова, вручив пані Богдані особливу відзнаку — "Почесний знак Св. Юрія" — за вагомий внесок у становлення української державності й активну громадянську позицію.

Уклонімося її світлій пам'яті! Богдана Пилипчук відійшла до Господа, а нам залишила добрий приклад любові до України та праці задля неї.

Вічна пам'ять!

Лідія КУПЧИК, голова Львівської міської організації Всеукраїнської Ліги Українських Жінок

Василь КЛІЧАК

Кожна нація, кожен народ сильні тоді, коли володіють двома величинами — хлібом і словом.

Хоч би якою могутньою була армія, хоч би які надпотужні були в неї знаряддя зброї, нічого це не варте, якщо в країні немає хліба.

1963 року Радянський Союз як надмілітарна і вже космічна держава розписався у власній неспроможності господарювати, почавши закуповувати зерно в американських фермерів.

У листопаді 2004 року разом із Михайлом Слабошпицьким і групою колег я їхав у мікроавтобусі в Запоріжжя відкривати черговий конкурс знавців української мови імені Петра Яценка. У Києві вирував Майдан, у розпалі Помаранчева революція. Ще

Хліб і слово

Виступ на врученні Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка

не було снігу. Ідучи південними українськими землями, як дитина села я звернув увагу на те, як доброякісно, по-господарськи було оброблено безмежжя ланів аж до небокраю. І подумалося, що якщо так і далі оброблятимуть землю, буде вона плодородною, то не страшний нам жодні революції і соціальні катаклізми.

Почув якось по радіо, що Україна експортує 22 мільйони тонн зерна і посідає 10 місце в світі з його виробництва.

Отже, ці дані свідчать про те, що наш народ буде з хлібом. А як зі словом? Рідним українським словом? Щоб воно пишало розквітало, його, як і хліб, треба доглядати, плекати, як казав класик, "як парость виноградної лози". Задля цього потрібні насамперед словники. Розуміючи й усвідомлюючи це, з ініціативи й підтримки Павла Мовчана спільно з Інститутом української мови НАН України тоді ж, пам'ятного листопада 2004 року, ми почали роботу над Словником української мови тлумачного типу. Робота тривала 7 років. Словник побачив світ минулого року і дістав схвальну оцінку науковців, лексикографів, знавців і просто шанувальників рідного слова.

У відомій праці "Історія української літературної мо-

ви" у статті "Українське словництво" Іван Огієнко охарактеризував історичний шлях творення словників української літературної мови, детально розглянув кожен із них. Виявляється, наприкінці XIX століття дозволялося друкувати словники української мови, але російським правописом. Ось чому такий химерний вигляд має знаменитий "Словарь" Бориса Грінченка.

Із великим болем пише Іван Огієнко про те, як советський уряд 1934 року остаточно покинув гратися в українізацію, а Інститут наукової мови, як окрема установа, був скасований, усі його термінологічні словники понижені й у життя не ввійшли.

Звідтоді почалися справжні гоніння на українські словники, почали вилучатися питомі українські слова, а замість них вставлялися тотожні зі словами-термінами російськими. Як влучно зауважив Іван Огієнко: "...закріплюються російські *налетілости* (підкреслення моє. — В. К.) на українську мову".

Думаю, потішився б Іван Огієнко, тримаючи в руках наш Словник, в якому нема жодних *налетіlostей*, і в якому є, за словом одного ученого, українська душа...

Фото Олександра Литвиненка

Покажчик праць Олесе Гончара

Євген БУКЕТ

Із нагоди 95-річчя від дня народження Олесе Гончара у видавництві "Український письменник" побачив світ біобібліографічний покажчик "Олесе Гончар". Це видання має за мету розкрити всі грані таланту О. Т. Гончара і є провідником по його творчості і працях, що присвячені видатному літераторові — від перших літературних спроб Олесе Гончара на сторінках періодичних видань 1930-х років до відгуків і літературознавчих досліджень, датованих 2012 роком. Загалом до покажчика увійшло понад 7100 назв друкованих праць, які упорядкували співробітники Національної парламентської бібліотеки України, проте це лише мала частина від того масиву публікацій, які присвячені життю і творчості видатного українського письменника. Видання містить також вступну статтю Яреми Гояна «Гончарі — обранці небес», основні дати життя і діяльності, відтворені за участю Якова Оксютки, фотоматеріали.

Видання презентували 23 квітня в Національній парламентській

бібліотеці України. Читальна зала була переповнена. Серед гостей — Валентина Гончар, Сергій Гальченко, Ярема Гоян, Олесе Доній, Петро Кононенко, Олександр Биструшкін, Віталій Абліцов, Софія Майданська, Петро Перебийніс...

А ще раніше цю книжку з рук Валентини Данилівни Гончар отримали педагоги під час урочистостей із нагоди ювілею Олесе Терентійовича у столичній спеціалізованій школі № 76, яка носить його ім'я. Адже саме завдяки матеріальній підтримці батьківського комітету й колективу викладачів цієї школи біобібліографічний покажчик і надрукували.

Тепер це видання стане чи не найважливішим експонатом у музеї Олесе Гончара, який працює у школі. Адже ця книжка — не лише унікальна нагода глибше дослідити життя і творчість класика української літератури, а й чудовий приклад того, як звичайний шкільний колектив може дати життя справді знаковій праці, яка має виняткове наукове, практичне й виховне значення.

Творчий вечір поета Віктора Терена

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

У Будинку письменників на Банковій відбулася презентація двотомника вибраного відомого громадського й політичного діяча, народного депутата України багатьох скликань Віктора Терена. Промовці, серед яких і ведучий вечора — лауреат Шевченківської премії Павло Мовчан, голова Київського об'єднання поетів Станіслав Шевченко, поети Володимир Цибулько та Василь Дробот, редактор і мистецтвознавець Володимир Корнійчук, видавець і літературний критик Микола Славинський пригадали, як Віктор Терен — людина національної справедливості, виявивши громадянську позицію, започаткував наприкінці 80-х альтернативний до провладного Народний рух України за перебудову в тодішній Спілці письменників. Завжди принциповий у національних пріоритетах, у відстоюванні національного суверенітету держави, захисті рідної мови й культури! Людина, яку політика не зруйнувала, а зміцнила й загартувала! Громадянин, який чесно робить свою справу.

Із творчості поета можна скласти цілу енциклопедію метафор:

"Здається, я втратив свою Україну...";
"В Биківні замість пам'ятників — дерева,
Замість імен — трава...";
"Неперевершений мат — гордість великоросів...";
"Любов і свобода — два крила небесні...";
"Ярмаркові комедії літа...";
"Срібні зібралися гості...";
"На плече ляже біле небесне крило...";
"Свободу вполював — свою останню здобич..." і т. ін.

А ось поезія, яка, на мій погляд, найкраща ілюстрація усього сказаного:

В соборі неба — синім оці —
Іконописна яснота.
Чия слізка тече на сонці —
Чи українця, чи Христа?
Свіча опівночі потухла —
Нові тріпочуть кольори.
То кольори Святого Духа —
Жовто-блакитні кольори.

Присутні на вечорі колеги запропонували висунути поета й прозаїка на низку літературних й державних премій. Уже час!

Олександра КАСЬЯНОВА
Фото Валерія ПОПОВА

Микола Бердяєв на фасаді Інституту філології

19 квітня на фасаді корпусу Інституту філології КНУ ім. Тараса Шевченка відкрили меморіальну дошку Миколі Бердяєву. На урочистостях були присутні представники КМДА, ректор Київського університету Леонід Губерський і його заступники, дирекція Інституту філології на чолі з Григорієм Семенюком, скульптор Ігор Гречаник, письменник і голова Київської письменницької організації Михайло Сидоржевський і студенти.

Бердяєва працюють на ХХІ століття", — переконаний Михайло Сидоржевський.

Меморіальну дошку урочисто відкрив і виголосив слово про філософа-екзистенціаліста академік Леонід Губерський. У 20-річному віці, відмовившись від подальшої кар'єри військового, Микола Бердяєв вступив до Київського університету Святого Володимира на природничо-математичний факультет, а згодом перевівся на юридичний факультет. Леонід Васильович наголосив на уні-

кальності особистості Миколи Бердяєва, який учився у різних вищах світу (США, Німеччини, Росії, України), зміг стати визначним філософом.

Відкриття меморіальної дошки з силуетом українського мислителя є важливою подією для Київського університету імені Тараса Шевченка, для Києва та України загалом. Микола Бердяєв був прихильником думки, що людина має здатність піднятися над собою й досягти недосяжного. Своїм життям він підтвердив цю тезу.

Окрім офіційних ушанувань, свободівці провели патріотичний наметовий табір "Холодний Яр-2013", який розпочав роботу ще 18 квітня на хуторі Кресельці. На табір завітали більше сотні учасників із різних куточків України. Молодь вправлялася у тренувальних стрільбах, слухала лекції з історії, ідеології та методики боротьби проти українофобії. Учасники патріотичного табору долучилися до загальних ушанувань.

20 квітня в таборі відбулася військово-патріотична гра "Холодний Яр. Шляхами повстанців". Учасники гри пройшли складний маршрут, який мав 5 контрольних точок. На кожній із них гравці виконували завдання та демонстрували певні навички: орієнтування на місцевості, логічні вправи, рівень фізичної та інтелектуальної підготовки. Протягом гри учасники шукали прапор Холодноярської республіки. За підсумками змагань переможцем став десяток "Скіфі", який очолив активіст Черкаського осередку ВМГО "Сокіл" Тарас Опашнянський. У подарунок "соколята" отримали книги та солодоші.

Відбулися заходи пам'яті козаків і гайдамаків. У родовому селі Максима Залізняка — Інківці свободівці разом з учасниками вшанувань піднялися на гору Семидубову. Там, за однією з версій, поховано Гетьмана України Богдана Хмельницького. На горі учасники висадили сім дубів — у пам'ять про великого гетьмана, його старшин і славне козацтво.

Із промовами виступили народні депутати України свободівці Юрій Сиротюк та Андрій Тягнибок. Останній підкреслив: якби не було гайдамаків і холодноярських козаків — не довелося б говорити і про визвольну боротьбу в середині ХХ століття.

Основна частина заходів цього дня відбулася в селі Медведівка біля пам'ятника Максимові Залізняку. Зокрема на великій сцені відбулася презентація книги Ірини Фаріон "Мовна норма: знищення, пошук, віднова" та книги "Криниця для спраглих", у яку ввійшли афоризми та сентенції видатного укра-

Залізний Мамай із Холодного Яру

У Холодному Яру відбулися традиційні вшанування українських героїв

18–21 квітня 2013 року на Черкащині відбулися заходи з ушанування українських героїв Холодного Яру. Активну участь у цій події традиційно взяли свободівці. До вшанування долучилися лідер ВО "Свобода" Олег Тягнибок і народні депутати України свободівці Руслан Кошулинський, Юрій Сиротюк, Олег Гелевей, Юрій Бублик, Андрій Мохник, Ігор Мірошніченко, Павло Кириленко, Андрій Міщенко, Ірина Фаріон, Андрій Тягнибок.

Інського режисера, одного з ідеологів ВО "Свобода" Юрія Ілленка. Ці видання традиційно користувалися великим попитом у громаді.

Після презентації відбувся мітинг-концерт, на якому слово мали Руслан Кошулинський, Ірина Фаріон, Роман Коваль і лідери місцевих опозиційних партій. Також виступали музики Тарас Силенко та Сергій Василюк.

Згадуючи про історію повстанців Холодноярщини, народний депутат України Ірина Фаріон зазначила: "Як зробити так, щоб ми були гідні їхньої пам'яті? Або якщо не пам'яті, то прожити життя так, як зробили це вони. Є різні шляхи для того, але те, що ми зібралися тут, — це великий дар. І дуже важливо знати правду про їхню працю і життя, адже ми живемо днями своїх дідів та батьків, своїх дітей та онуків."

Але завжди треба зважати на політичний бік історії. Зараз кажуть, що політика об'явля, стала прагматичнішою, а це суперечить самому поняттю політики. Тому що ми відбігаємо від істинного призначення людини — свободи. І не зрозуміло чому, адже українці — нація сильних духом, багатим на протистояння, а зараз іде війна з історією, що робить нас правдивими.

Тарас Шевченко дізнавався про Коліївщину не з підручників, а від діда. І тепер, коли ми забуваємо, що таке зброя, нам дають іншу — книгу. Кобзар, який свого часу складався з восьми віршів, зараз є нашою зброєю, кодексом протистояння, вмитий кров'ю. А з тої крові народилися ми з вами. За наші життя заплачено високу ціну.

Є речі, що підсилюють наш дух. Та кримінальна орда, що існує нині, створена для того, щоб випікати наші рани, лікувати нас. Бо там, у "верховному тераріумі", думають, що для влади над людьми потрібні тільки гроші. Але насправді того мало, щоб панувати. Ми вийшли на ту дистанцію боротьби зі своїм внутрішнім ворогом — малоросом. Ми мусимо перемогти його, мусимо стати їм на горло, щоб довести, що перемога — за Україною!"

21 квітня вшанування відбулися в селі Мельники, де тисячі українців пом'янули Головного отамана Холодного Яру Васи-

ля Чучупаку, козаків і старшин полку гайдамаків Холодного Яру. Із промовою виступив лідер Всеукраїнського об'єднання "Свобода" Олег Тягнибок, який закликав продовжити героїчний чин холодноярців — боротися та вибороти українську за змістом державу.

Також із промовами виступили свободівці — член Політради ВО "Свобода" Юрій Левченко та заступник голови націоналістичного об'єднання Юрій Сиротюк. Останній від імені громадської ініціативи Народна Шевченківська премія вручив багаторічному організатору вшанувань у Холодному Яру, видатному історичному Романові Ковалю Залізного Мамаю. Ця нагорода — символ народного визнання та поєднання незнищенності Духу, воїнничого та водночас творчого начал. Серед нагороджених цією відзнакою — гурт "КОМУ ВНИЗ"; художники Кость Лавро, Іван Остафійчук; митці Мирослав та Тарас Отковичі; театральні вистави "Про

мишей та людей" (театральної компанії "Бенюк і Хостікоєв") та "Берестечко" під керівництвом Олександра Дзекуна; поети Остап Лапський та Ігор Павлюк; засновник Київської дитячої Академії мистецтв Михайло Чемберджі; письменники Михайло Андрусак, Василь Шкляр. А відтепер Залізного Мамаю здобув і Роман Коваль.

Сиротюк наголосив, що Залізний Мамай має кобзу в руках, але в разі потреби береться за шаблю, і Роман Коваль — не просто письменник, а воїн, зброєю якого є слово.

Після ранкового мітингу урочистості перемістилися на хутір Буда, де височіє 1100-річний дуб Максима Залізняка. Біля храму Праведного Петра Багатостраждального (Калнишевського) настоятель храму протоієрей Василь Циріль провів освячення козацької зброї.

Прес-служба Всеукраїнського об'єднання "Свобода"

СЛОВО

Просвіта

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
Імені Тараса Шевченка
Регістраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛКОВСЬКА

Інтернет-редактор
Олександр ЛИТВИНЕНКО
279-39-55

Черговий редактор
Євген БУКЕТ
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ "Поліграфцентр" у середу.

Наклад у квітні — 26 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на "Слово Просвіти"
обов'язкове.
Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

ПЕРЕДПЛАТА—2013

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 71 в "Каталозі"

на 1 місяць	9 грн 37 коп.	на півроку	53 грн 37 коп.
на 3 місяці	27 грн 51 коп.	на рік	105 грн 54 коп.

Ви — зі "Словом Просвіти", бо це — Ваша газета!